ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3384 — ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 17 ՅՈՒՆՎԱՐ 1883 — Ն. Տ. 29 ՅՈՒՆՎԱՐ

ԳԱՅՄԱՆՔ
Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 Մէճիտ
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 1/2 »
» » Գաւառաց » 6 1/2 »
Օտար թղթատարով ղրկուած 2 1/2 լիրա
Յանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ. երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի։

ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ

ԳԱՅՄԱՆՔ
Դուրս մնացած լրագրաց համար ծախքը խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակները [illegible] գրութիւն խմբագիր Տէօրէնին պէտք ուղղել՝ Կ. Պոլիս Բէրա փողոց [illegible], Տարգ Զարշըսը թիւ 33 Մասիսի գրասենեակը։
Համբու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։
Ջնջուած նամակ, յօդուած, եւայլն ետ չեն տրուիր։

30 ՓԱՐԱՅ — ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ — 30 ՓԱՐԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Խառն. — Հեռագրական. — Ազգային լուրեր. — Թուրքիա, Ռուսիա, Ներսէս Պատրիարք եւ Հայոց ազգը (նամակ ի Մոսկուայէ). — Էջմիածնայ մէջ գործոց արդի վիճակը. — Թղթակցութիւնք (Տփղիս). — Ուղեւորութիւն ի Կիլիկիա. — Զոյգ մը դէպքեր. — Թերթօն Մասիսի։

Կ. ՊՈԼԻՍ 17 ՅՈՒՆՎԱՐ

ԱԶԳ

Լրագրոյս ելումից կանոնաւորութիւնն ապահովելու համար՝ պարտաւորուած ենք բաժանորդագրութեանց կանխիկ վճարման կանոնը ճշդիւ գործադրել ինչպէս Կ. Պոլսոյ, նոյնպէս և գաւառաց մէջ։ Հետեւաբար կը ծանուցանենք մեր գաւառաբնակ պատուական բաժանորդաց թէ իրենց բաժանորդութեան պայմանաժամը լրանալուն՝ եթէ կուզեն շարունակել, պարտին օր առաջ ծանուցանել և միանգամայն նոր բաժանորդագինը ղրկել, որպէս զի լրագրոյս յուղարկումը դադրեցնելու չպարտաւորինք։ Իսկ լրագրոյս հոգաբարձու կամ գործակալ գտնուած տեղերու համար առ առաւելն մէկ ամիս պայմանաժամ որոշած ենք։ Եթէ ամսոյ մը մէջ ըսկսած բաժանորդագրութիւնք մինչեւ այն ամսոյն վերջը մեր ձեռքը չհասնին, անյապաղ ալ լրագիրը դադրեցնելու պիտի պարտաւորինք։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Աւստրիոյ և Ֆրանսայի դեսպաններն ուրբաթ օր Բ. Դուռը գնացին և մասնաւոր տեսակցութիւն մ'ունեցան արտաքին գործոց նախարարին հետ։

—

Թունուզի պէյին եղբայր Ահմէտ պէյ ուրբաթ օրը մայրաքաղաքս հասաւ։

—

Մաքսատան վերատեսուչ Խափզ էֆէնտի և նոյն պաշտօնատան խորհրդին նախագահ փօրթուգալեան Միքայէլ էֆէնտի ուրբաթ օրն արտաքին գործոց պաշտօնատունն երթալով մաքսային խնդրոյ վրայ խորհրդակցեցան Ցատեան Յարութիւն էֆէնտիի հետ։

—

Գոհութեամբ կ'իմանանք թէ վեհ. Սուլթանին անձնական գանձուն վերատեսուչ Գազազեան Վսեմ. Յակոբ էֆէնտի կատարելապէս առողջացած է՝ հիւանդութենէն, որ զինք պարտաւորած էր երկուշաբաթ բացակայ մնալու իր պաշտօնատունէն, և այժմ սկսած է շարունակել իր կարեւոր պաշտօնն։

—

Եղեռնադատ ատեանը կը ծանուցանէ յատուկ ազդարարութեամբ թէ, մինչդեռ ինքը ժամ 5 1/2–6էն մինչեւ 11 պատրաստ է դատախազներ և վկաներ ընդունելու, իսկ կոչնագրերով (ճէլպնամէ) դատարանն հրաւիրուած վկաներն և դատ ունեցող անձինք յաճախ կա՛մ բնաւ չեն գար, կա՛մ ուշ ժամուն չեն ներկայանար։ Այս անկանոնութեան առաջքն առնելու համար՝ որոշուած է այսպիսի պարտազանցներու մասին այսուհետեւ ճշդիւ գործադրել Դատավարութեան օրինագրքին տրամադրած պատիժները։

—

Շաբաթ օրը Լոյտի շոգենաւ մը Արքունի նաւարանէն մեծ քանակութեամբ զօրք և ռազմամթերք առնելով ճամբայ ելաւ Արաբիոյ նաւահանգիստներն երթալու համար։ Դարդանէլի և Զմիւռնիոյ առջեւ կենալով 1,500 զօրք ևս պիտի առնու և Արաբիա տանի։

—

Թէրճիւմանը Հագիգաթ ուշադրութիւն կը հրաւիրէ սա խրոզութեան վրայ թէ, ո՛չ միայն ոսկի դրամներն, այլ և ժամանակէ մ'ի վեր արծաթ դրամները չհամըլոյց ձեւամբ տաշուելով՝ իրենց իրական արժէքը կը կորսնցնեն, և մինչդեռ դաս մը չհամըլաք կը շահին, հասարակութիւնը՝ պակաս արժէք ունեցող դրամներ ստանալով կը վնասուի։ Հետեւաբար, ջանք մը կայ այս տաշուած դրամները զեղչով մ'ընդունելու։ Մէճիտիէի քառորդ մը այս կերպիւ այն վիճակին հասած էր, որ իբրեւ պարզ արծաթ, 3 1/2 ղրուշի միայն կ'ուզուէր ընդունիլ։ Ուրիշ արծաթ դրամներն ալ այս պատճառաւ 20 փարա կամ 1 ղրուշ պակաս կ'արժեն։

—

Հանրային կրթութեան նախարար Մուսթաֆա փաշան այս տարւոյ Սալնամէէն մէկ մէկ փառաւոր օրինակ ղրկած է մայրաքաղաքիս դեսպանաց։

—

Դանուբ գետին սառած լինելուն պատճառաւ, Վառնայի ճամբով Եւրոպիոյ հետ յարաբերութիւնք անկանոն կերպիւ կը կատարուին։ Հետեւաբար, երէկի թղթաբերով ըսպասուած թերթերն և նամակները չեն հասած տակաւին։

—

Կ'երեւի թէ կայսերական կառավարութիւնը տակաւին կատարելապէս ապահով չէ Արաբիոյ մէջ բարեկարգութեան պահպանման նկատմամբ, զոր վրդովելու քանի մը թեթեւ փորձեր եղած էին վերջերը։ Զինուորական իշխանութիւնք կը շարունակեն ամրացնել տէրութեան զինուորական կացութիւնն յԱրաբիա, և զօրք ու ռազմամթերք կը ղրկեն։

—

Քուրիէ տ'Օրիան կ'իմանայ թէ Շիրքէթի Խայրիէի և Օսմ. կառավարութեան միջեւ կարծեաց անհամաձայնութիւն կայ սա կէտին վըրայ թէ Շիրքէթին արտօնութեան պայմանաժամն ե՛րբ կը լրանայ։ Ըստ կառավարութեան՝ տարիէ մը, իսկ ըստ Շիրքէթի տնօրէնութեան՝ չորս տարիէն կը լրանայ։ Երբոր պայմանաժամը լրանայ, կառավարութեան շոգենաւուց տնօրէնութիւնը՝ այսինքն Մախսուսէն՝ ինք պիտի ստանայ Շիրքէթին արտօնութիւնը, գնելով Շիրքէթի շոգենաւներն և այլ նիւթերն, որոց արժէքը 350 հազար ոսկի կը հաշուի։ Այս գումար պիտի բաժնուի Շիրքէթի 2,000 բաժիններուն վրայ, որոց գինն ի սկզբան 20 ոսկի միայն էր։

—

Թուրք լրագիրք կ'իմանան թէ Ռուս կառավարութիւնը Կաւկասիոյ Չէրքէսաց մէկ մեծ մասին արտօնութիւն տուած է Թուրքիա գաղթելու։ Միւս կողմէ, Տօղրուճայի Թաթարներն ալ Թուրքիա գաղթելու դիտաւորութիւն ունին։ Հետեւաբար, յառաջիկայ գարնան բազմաթիւ խումբ գաղթականք կը սպասուին ի Թուրքիա։

—

Յայտնի է թէ ի Զմիւռնիա հաստատեալ Եւրոպական ընկերութիւն մը յանձն առած էր Բրովանս շոգենաւն հանել։ Պէտք եղած մեքենաներն ալ Զմիւռնիայէն բերել տրուած էին։ Ընկերութեան տնօրէնն յետ քննութեան պահանջեր է որ ծովէն դուրս հանուելիք վաճառաց և նիւթոց արժէքին 100էն 85ն իրեն տրուի։ Բրովանս մինչեւ կէս մէջքը ծովուն յատակը թաղուած լինելով, գործն աւելի եւս դժուարացած է այժմ, և մի քանի օրէ ի վեր տարբեր միջոցներ կը փորձուին։

—

Բարձր Ահմէտ-Վէֆիգ փաշայի անդրանիկ որդին՝ Բէֆիք պէյ՝ նախընթաց օրը կաթուածահար եղաւ, և կ'ըսուի թէ յուսահատական վիճակի մէջ է։

Բերայի հանրածանօթ Միր ըզգեստավաճառին սպասաւոր Յարութիւն անուն հայազգի մը նոյնպէս յանկարծամահ եղաւ անցեալ շաբթու։

Նմանապէս Սուրբիկ անուն Հայ մանկաբարձ կին մ'ուրբաթ օրը կաթուածահար եղաւ խօսակցութեան մը միջոցին։

—

Իզմիրէն կը գրեն թէ Աւստրիոյ կայսեր եղբօրորդի և Սպանիոյ թագաւորին փեսայ Քարլոս արքեդուքսն անցեալ հինգշաբթի Իզմիր հասեր է Աւստրիական Սայտա ֆրեգաթով, և երեք օր նաւահանգստին մէջ մնացեր է առանց ֆրեգաթէն դուրս ելնելու։

Վեհ. Սուլթանն հեռագրաւ հրաման ղրկելով Զմիւռնիոյ կուսակալին որ իր կողմէ ողջունէ կայսերազուն իշխանը, կուսակալը ֆրեգաթոնը գնաց և բարի գալուստ մաղթեց յանուն վեհ. Սուլթանին։ Կայսերազունն ալ յոյժ գոհ լինելով Օսմ. վեհապետին այս մեծարանաց նշանէն, փոխադարձ այցելութիւն տուաւ կուսակալին և փառաւոր կերպիւ ընդունուեցաւ։ Սայտա ֆրեգաթոնը կիրակի օրը մեկնեցաւ [illegible] Սուրիա։

—

Խասգիւղի պահնորդներէն Խաչիկ անուն անձն իր պահպանելու կոչուած մէկ թաղէն մեծ քանակութեամբ արծաթեղէն գողցած էր անցեալներն, և Ղալաթիա Յօն ոսկերչի մը վաճառած միջոցին՝ բռնուած։ Պահնորդն և ոսկերիչը դատի ենթարկեցան, և հինգշաբթի օրը Բերայի պատժական դատարանն այս խնդրով զբաղեցաւ։ Բայց ոսկերչին փաստաբանը՝ Վասիլաքի էֆէնտի՝ այնչափ ծանր խօսքեր ըսաւ դատական իշխանութեան դէմ, որ նախագահ Հիլմի էֆէնտի հրամանաւ դուրս հանուեցաւ, և յետոյ վեց ամիս բանտարկութեան դատապարտեցաւ։ Իսկ ոսկերչին ազդարարեցաւ որ ուրիշ փաստաբան մը գտնէ։

—

Ոստիկանութիւնն իմանալով որ Ղալաթիոյ փառահամբաւ Քէմէր Ալթը փողոցին մէջ արդէն կեցած ապականութեանց վրայ նոր մ'ալ աւելցած է խաղարանի մը (քումարխանէ) բացմամբ, անցեալ օր այն տունը կոխեց, և խաղամոլները ձերբակալեց։

—

Ճերիտէի Հավատիս կ'իմանայ թէ հինգշաբթի գիշեր Խասգիւղի Նուշ Գոյուսի թաղին մէջ Թէքքէի մը վարի յարկի պատուհանը կոտրելով, իւղոտ փաթթած քուրջեր ներս նետուեր են հրկիզելու նպատակաւ, բայց բարեբաղդաբար, միայն նոյն սենեակը քանի մը տեղէն այրելէ յետոյ, առաջքն առնուեր է։

—

Ուրբաթ օրն ոստիկանութիւնը մայրաքաղաքէս 13 Յոյն չարագործներ աքսորեց, որք այն օրը մեկնող շոգենաւու մը մէջ դրուելով, Յունաստան ղրկուեցան։

—

Փիլիպէի Ֆրանսական և Աւստրիական հիւպատոսք շաբաթ օրը մայրաքաղաքս հասան։ Կը կարծուի թէ Արեւելեան Ռումէլիի վերաբերեալ խնդրոյ նկատմամբ իրենց դեսպանաց հետ խորհրդակցելու եկած են։

—

Ձմեռն զգուշութիւն ընելու կարեւոր կէտ մ'է լաւ չվառած ածուխ չդնել սենեակներու մէջ։ Շաբաթ օրը Թօփհանէի կողմն երեք Յոյնք իրենց բնակած սենեակը լաւ չի վառած ածուխով լի կրակարան մը դրին։ Կէս գիշերուն, երեքն ալ մարած էին, և թէպէտ յետոյ երկուքը կրցան սթափիլ, բայց երրորդն երէկ մեռաւ։

—

Ալպանիոյ խաբար թէ Քրիստոնեայ բնակչաց խլրտումները տեսնելով՝ Շքոտրայի կուսակալ Ապտի փաշա քաղաքական և զինուորական լիազօր իշխանութիւն խնդրած էր բարեկարգութիւնն անվթար պահպանելու համար։ Վագըթ կը ծանուցանէ այժմ թէ Շքոտրայի զինուորական հրամանատարութիւնն ևս կուսակալ փաշային յանձնուած է։ Ասկէ կրնայ հասկցուիլ թէ Ապտի փաշայի առաջարկները մեծ մասամբ ընդունուած են։

—

Չինաստանի Մանտարինները դրսու յառաջդիմութեանց դէմ իրենց երկիրը գոց պահելու համար հետեւեալ միջոցն ի գործ դրած են։

Ելեքտրական լուսոյ գործածութենէն յառաջ եկած արկածները թարգմանել տալով Եւրոպական և Ամերիկեան լրագրերէն, եզրակացութիւն հաներ են թէ ելեքտրական լուսոյ գործածութիւնն աւելի ծանր վտանգներ կրնայ ծնանիլ ոչ միայն գործածողներուն՝ այլ և այն [illegible]։ Հետեւաբար ելեքտրական լուսոյ գործածութիւնը ծանր պատիժներով արգիլեր են։

—

Բուռն մրրիկներու ժամանակ ծովուն մէջ ձէթ թափելով ալիքներըն հանդարտեցնելու վաղնջական սովորութիւնը, զոր Պլինիոս Երէց Հռոմայեցի մատենագիրը կը յիշէ, վերջին ժամանակներս վերստին փորձի ենթարկուած է՝ լըջաբար գործադրելու նպատակաւ։

Արդէն յայտնի է թէ լուղորդները (տալկըճ) ծովուն մէջը կամ յատակը տեսնելու համար ձէթ կը լցնեն ծովուն մէջը։

Մորենայի ձկան որսորդներն ալ երբոր ալեկոծութեան հանդիպին, ձկան լեարդը պատռելով՝ մէջի իւղը կը հանեն և իրենց նաւակին շուրջը կը լցնեն։ Ասոնց խօսքին նայելով, ալիքները գրեթէ հրաշիւք կը հանդարտին եղեր։

Կը պատմուի թէ անցեալ դարուն մէջ Հոլանտական նաւու մը հրամանատարը, սաստիկ փոթորկի ժամանակ չորս հինգ լիտր ձէթ թափեր է ծովուն մէջ քանի մ'անգամով, և հիանալի արդիւնք ձեռք բերեր է։

Մեծահռչակ Տոքթ. Ֆրանքլին ալ նշմարեր է որ գդալ մը իւղ ծովուն վրայ թափուելով, բաւական ընդարձակ տեղ կը հանդարտեցնէ, և թէ կաթիլ մը իւղը գրեթէ չորս ոտնաչափ տարածութեամբ ջուր կը հանդարտեցնէ։

Եթէ այս փորձերն ստոյգ են, ի՞նչ պատճառաւ ուրեմն այս փորձերն ընդհանրացնելու հոգ չէ տարուած, և միայն մասնաւորութեանց շրջանակին մէջ մնացած են։

—

Չինական կառավարութիւնն իր ցամաքային և ծովային զօրութեանց վերակազմութեան համար Գերմանացի սպաներու հետ պայմանադրութիւններ կնքել տուած է։

—

Վերջին թղթաբերով առնուած Անգլիական լրագիրք Եգիպտոսի վերակազմութեան վրայ Լորտ Տիւֆրէնի ծանուցեալ շրջաբերականը կը հրատարակեն։ Խնդրոյս կարեւորութեան պատճառաւ, յիշեալ ծանուցագրին ամբողջ թարգմանութիւնն յառաջիկայ թուով մը պիտի հրատարակենք։

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Փարիզ 25 յունվ.

Նախարարք Ֆլօքէի յանձնախմբին հետ այսօր դարձեալ խորհրդակցելով յայտնեցին թէ բնաւ որ եւ է դաւադրութեան երկիւղ չկար։ Սոյն յայտարարութեան հակառակ, յանձնախումբն առաջարկ մ'ընդունեց, որ կը տրամադրէ թագաւորական ընտանեաց բոլոր անդամներն արտաքսել երկրէն, բանակին մէջ վարած պաշտօններէն եւ իրենց քաղաքական իրաւունքներէն կապտելով։

Նախարարաց խորհուրդը վաղը պիտի գումարի։

Վիէննա 25 յունվ.

Գ. Տը Կիէրս այսօր կայսեր ներկայացաւ, եւ ամեն տեղ համակրական ընդունելութիւն գտաւ։

Գահիրէ 25 յունվ.

Սըր Ա. Քոլվինի ելմտական խորհրդական անուանելուն պաշտօնապէս հրատարակման կ'սպասուի։ Հրամանագրին հրատարակման յապաղելուն պատճառն այս է որ Անգլիոյ կառավարութիւնը դեռ իր հաւանութիւնը տուած չէ հրամանագրին։

Փարիզ 26 յունվ.

Նախարարաց խորհրդոյ նախագահ եւ արտաքին գործոց նախարար Գ. Տիւքլէր հիւանդ է [illegible]։

Երեսփոխանական ժողովը Ֆլօքէի յանձնախմբին առաջարկը՝ պիտի քննէ երկուշաբթի օրը։

Փարիզ 27 յունվ.

[illegible] նկատմամբ Գ. Ֆլօքէի ներկայացուցած առաջարկը քննող յանձնախմբին մեծամասնութիւնը Գ. Ֆապրի հակառաջարկին հիման վրայ համաձայնեցան։ Այս հակառաջարկին համեմատ, ոչ միայն կառավարութիւնն արտօնութիւն պիտի ունենայ ի հարկին իշխանազուններըն արտաքսելու, այլ նաեւ այս վերջնոց պիտի արգիլուին ընտրական պաշտօններ եւ քաղաքային եւ զինուորական գործեր։ Այսու հանդերձ, Նախարարապետ Գ. Տիւքլէրի հաւանութեանը վերապահուած է, որ միշտ հիւանդ է, թէեւ ոչ ծանր։

Երկուշաբթի վիճաբանութիւն պիտի բացուի Գ. Ֆլօքէի առաջարկին վրայ։ Ծովային նախարար Գ. Ժորէկիպէրի հրաժարական տուաւ։

Երեսփոխանաց ժողովը ջնջեց անցեալ ամառ տուած մէկ որոշումն, որով դատաւորաց անուանումը ժողովրդային ընտրութեամբ կատարել սահմանուած էր։

Վիէննա 17 յունվ.

Գ. տը Կիէրս վաղը Բեդրպուրկ կը վերադառնայ։

Փարիզ 28 յունվ.

Նախարարութիւնն, ի բաց առեալ զԳ. Տիւքլէր, հրաժարական մատոյց Հանրապետութեան Նախագահին որ տակաւին չընդունեց։ Բժիշկները պատուէր տուին Գ. Տիւքլէրի որ 10 աւուր չափ բացարձակ հանգիստ վայելէ։

Փարիզ 28 յունվ.

Գ. Տիւքլէր հաւանութիւն տուաւ այն համաձայնութեանց, որ իր պաշտօնակցաց եւ Ֆլօքէի յանձնախմբին միջեւ տեղի ունեցած էր։ Գ. Տիւքլէր կը պնդէ կառավարութեան ծրագրին վրայ։

Փարիզ 28 յունվ.

Հանրապետութեան Նախագահը նախարարութեան հրաժարականն ընդունեց։

Փարիզ 29 յունվ.

Հանրապետութեան Նախագահն երէկ իրիկուն Գ. Ժիւլ Ֆէրրիի եւ Ներքին գործոց Նախորդ Նախարար Գ. Ֆալիէռի հետ տեսակցեցաւ։

Աթէնք 28 յունվ.

Գ. Քումունտուրոս յուսահատական վիճակի մէջ է։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երուսաղիմայ Պատրիարք Ամեն. Տ. Եսայի Սրբազան շաբաթ իրիկուն Պէշիկթաշ Կիւմիւշեան Յովհաննէս էֆէնտիի տունն հիւր եղաւ։ Հետեւեալ առաւօտ Պէշիկթաշի եկեղեցւոյն մէջ քարոզ խօսելով, Երուսաղիմայ պարտուց բարձման օժանդակելու հարկն յիշեցուց Պէշիկթաշի ժողովրդեան։ Նորին Սրբազնութիւն երէկ Պէշիկթաշի գլխաւոր բնակչաց այցելութիւն տուաւ, իրիկունը Ցատեան Վսեմ. Առաքել պէյի տունն անցուց և այս առաւօտ Երուսաղէմատունը վերադարձաւ։

—

Ազգ. Վարչութիւնն որոշած էր Կ. Պոլիս բերել տալ երկու խռովայոյզ Սրբազաններ, որք իրենց ուղղեալ հրաւէրին կը պատասխանեն թէ տկար են և չեն կրնար իրենց գտնուած տեղէն շարժիլ։ Եդեսեան եպիսկոպոս իր անձին տկարութիւնն և ձմրան խստութիւնն յիշեցնելով, յայտներ է թէ չկրնար Կ. Պոլիս գալ։ Բայց մեր Ամասիոյ թղթակիցը դեռ շաբաթ մ'առաջ կը ծանուցանէր մեզ թէ Եդեսեան եպիսկոպոս, ժողովրդեան համակրութիւնը շահելու յուսով՝ սկսած է ամենայն ջերմեռանդութեամբ եկեղեցեաց մէջ քարոզներ տալ, հանրագրութիւններ չնել և ստորագրել տալ, որոց մին, անհաւատալի՛ բան, մտադիր է մայրաքաղաքիս դեսպանաց ոմանց ղրկել, որպէս զի պաշտպանեն զինք, եւն։

Ցաւալին սա է որ, Գեր. Եդեսեան Ամասիայէն ելնել չուզելուն վրայ, Ամասիոյ Նորընտիր Առաջնորդ Խոլատեան Գեր. Պօղոս վարդապետ ալ չուզեր իր վիճակն երթալ։

[illegible] Սրբազանն ալ Ռոտոսթոյէն կը գրէ թէ անձնական հիւանդութեան պատճառաւ չկրնար Ռոտոսթոյէն մեկնիլ։

Ազգ. Վարչութեան կը վերաբերի չթողուլ որ այսպիսի պատրուակներ աւելի երկար ժամանակ միջոց մը լինին գաւառաց մէջ գժտութեանց որոմ ցանելու։

—

Նիկոմիդիոյ Առաջնորդ Գեր. Ստեփան Ծ. վարդապետ, որ Այվազեան "առաքելութեան" զոհ գնացած տղայքը Տփղիսէն մայրաքաղաքս բերած էր, շաբաթ օրը Նիկոմիդիա գնաց՝ տեղւոյն ազգայնոց կողմէ ղրկուած երկու պատուիրակաց հետ։

Մեծայարգ պաշտօնակից.

Բարեկամներէս ոմանք բերանացի ինձ իմաց տուին թէ՝ անցեալ ուրբաթ աւուր օրաթերթիդ մէջ իմ բանտարկութեանս նկատմամբ խօսելով գրեր էք եղեր որ, իբր թէ ես իմ հարցաքննութեանս ատեն ըսած ըլլամ թէ՝ «մեր ազգային վարժարանաց մէջ երգուած բոլոր երգերը հանդիսիս մէջ հրատարակուած ոտանաւորին նման երգեր են (*), եւ իմ սոյն ոտանաւորը հրատարակելուս նպատակը ուրիշ բան չէ, բայց եթէ տէրութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել եւ այլն»։

Ձեր այդ հրատարակած լուրը բոլորովին անհիմն է, եւ ես բնաւ այդպիսի խօսք մը բրած չեմ իմ տուած հարցաքննութեանս մէջ. ընդհակառակն պնդած եմ որ այդ հրատարակութիւնը վնասակար (մուզիր) բան մը չէ, եւ ոչ ալ որ եւ է նպատակի (մաքսատ)ի մը չը ծառայէ։

Կը խնդրեմ, Մեծայարգ պաշտօնակից, հաճեցէք հրատարակել սոյն երկու տող գիրս ի գիտութիւն զայթակղեալ մտաց։

Այս առթիւ կը խնդրեմ նաեւ իմ խորին յարգանքներս ընդունիլ բարեհաճիք, որով մնամ Ձերդ յանձնանուէր

1883 յունվ. 17 Բանտ — ԳԷՈՐԳ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

(*). — Այվազեան Գէորգ էֆէնտի առանց մեր գրածը տեսնելու գրած է այս նամակը։ Մեր ըսածը եւ հրատարակած տեղեկութիւնը տարբեր էր, եւ պաշտօնական աղբիւրէ ստացուած։ Ծ. Խ.

ԹՈՒՐՔԻԱ, ՌՈՒՍԻԱ, ՆԵՐՍԷՍ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԵՒ ՀԱՅ ԱԶԳԸ

—•—

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
Ի ՌՈՒՍԻՈՅ

—=—

(Մեր յատուկ թղթակցէն)

———

Մոսկուա, 3/15 յունվ. 1882

Ի յաւիտենականութիւն ճամբած տարւոյ վերջում անհոգ գըտնուեցայ նոր տարւոյ համար բարեմաղթութիւններ ցանկալ Մասիսի ընթերցողաց: Այժմ աններելի է ինձ կրկնել նոյն անհոգութիւնն. ուստի կը փութամ Մասիսի պատուական ընթերցողաց և Մասիսի միջոցաւ համօրէն Հայ ազգին նոր տարին շնորհաւորել և բարօրութիւն ու երջանկութիւն բարեմաղթել: Ցաւամ թէ կ'արժանանամ Հայոց համար այս մեծախոստումն և աւետաբեր տարւոյ վերջում հաստատել այն ակնկալեալ և իրականացեալ բարենորոգումները որք յանդորրութիւն պիտի հանեն ազգը:

Ըստ իս, Հայ ազգին համար փառաւոր և ընդ մոտոյ իրագործելի խոստումներ, զօրացուցիչ երանաւէտ յոյսեր բերաւ ազգին այս տարին: Իրաւ, Հայ ազգը իւր ազգային եկեղեցւոյ գլուխը կորսնցնելով անցեալ տարի և սգոյ մէջ է տակաւին, բայց այս ազգային սգոյ փոխարէն մխիթարական և պանծալի իրողութեան ականատես եղաւ և այնչափ էր նորա խնդութեան, ցնծութեան, յուսոյ և հաւատոյ խորին զգացմունքները, որ գրեթէ մոռացաւ իւր հովուապետի մահուամբ զգացած կսկիծը:

Իմ պատուական ընթերցողքս կ'իմանան ի հարկէ որ խօսքս ազգային երկու դէպքի վրայ է, Գէորգ Դ. Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի մահուան և Ներսէս Սրբազանի Պատրիարքական գահոյից վրայ վերահաստատման վրայ: Այս երկու դէպքն եւս հոյակապ և խորհրդաւոր են Հայոց համար. ուստի յուսամ թէ ներողամտութեամբ կը նային իմ ընթերցողքս իմ երկարա[illegible] Մասիսի Մոսկուայից թղթակցին, ըստ ամենայնի պարտաւոր եմ հաշիւ ու համար տալ ազգին այն տպաւորութեանց վրայ զորս ունենեցաւ տեղւոյս Հայ ժողովուրդն ողջոյն և մխիթարական լուրերուն առթիւ:

Տեղւոյս Հայ հասարակութեան մեծ մասը, եթէ ոչ ամենը, բուն տեղացի չէ, այսինքն հաստատ և այսպէս ասեմ մշտնջենաւոր բնակութիւն չունի հոս, այլ առժամանակեայ բնակիչք. իսկ ամենք միասին և ամեն անհատ ունի ազգական Հայաստանի մէջ և միշտ յարաբերութեան մէջ է իւր ազգայնոց հետ: Ուստի բնաւ չեմ սխալիր եթէ ազգային երկու խոշոր երեւոյթի մասին մեր ժողովրդի զգացածը բովանդակ Հայ ազգին, Թիւրքահպատակ և Ռուսահպատակ ազգին, ընդհանուր համարեմ:

* * *

Ամենապատիւ Ներսէս Սրբազանի Պատրիարքական աթոռի վրայ վերահաստատուելու լուրը կայծակի արագութեամբ և երանաւէտ յուսով թափանցեց մեր սրտերու խորքերը: Բոլորը միաբերան փառք տուին Աստուծոյ, բոլորը միահամուռ խորին շնորհակալիք և գոհութիւն յայտնեցին ի սրտէ վեհ. Սուլթանին նորա այդ վեհ խոհական վարմանց համար: Այո՛, վեհ. Սուլթանի այդ խորիմաստ, հեռատես և բազմարդիւն մեծագործութիւնը կատարելապէս գնահատեցին Հայք, ոչ այն պատճառաւ միայն որ Հայ ազգին արժանաւորագոյն ճանչցուած հարազատ որդին, Ներսէս Սրբազանը, այնքան փառաւորութեամբ պատուեց, այլ այն պատճառաւ մանաւանդ որ Հայ ազգի կենսական շահերը և իրաւունքները այնքան վեհանձնաբար յարգեց, որ իւր հզօր և գթառատ կայսերական բազուկը կարկառեց իւր երախտագէտ Հայ ազգին և այդու իւր փառահեղ և հաստատուն գահոյից բազմաթիւ սիւներու մինը նորոգեց, այն սիւնը որ օտարները խափուսիկ յոյսերով շըրջապատելով կործանել կը ջանային ի վնաս Թիւրքիոյ, ի վնաս և ի կորուստ իսկ Հայ ազգին:

Խօսքերս բացատրութեան կարօտ են. «Հայ ազգին շահերը ամեն օտարի շահէն վեր ի վեր են Հայոց համար,» ասած է Բ. Քէչեան իւր [illegible] յօդուածոյն մէջ, որ շատ լաւ ընդունելութիւն գտաւ աստ: Բայց Հայ ազգին կենսական շահերը հակառա՞կ են Թուրքիոյ շահերուն: Ոչ երբէք, այլ մանաւանդ թէ նորա շահերը բազմապատկող են, նորա զօրութիւնը զօրացնող են: Մեր ժողովուրդը և կը համարձակիմ ասել Թուրքիոյ Հայոց հետ միատեղ և Ռուսահպատակ բոլոր Հայերն Ներսէս Սրբազանի վերահաստատման իրողութեան մէջ տեսան քաղաքագիտական և դիւանագիտական ամենամեծ հմտութիւն և իմաստութիւն, տեսան ոչ միայն արժանաւոր անձ պատուելու հասարակ գործողութիւն, այլ հաստատունակամք և խորին իմաստութիւն զօրաւորապէս պաշտպանելու հաւատարիմ և երախտագէտ ազգի մը կենսական շահերն, ազգային իրաւունքներն և ինքնօրինութիւնը, և այդ միջոցներով զարգացրած և յառաջացրած զգացմունքները Օսմանեան պետութեան փառքին և զօրութեան համար աշխատեցնելու, առանց սակայն անձնազոհութիւն և ազգուրացութիւն պահանջելու, զոր այնքան սովոր են անել տալ օտարները, յորում այնքան ձախող են օտարները:

Հայ վաճառական մը խօսակցութեան մը մէջ հետեւեալ կարծիքն յայտնեց: Մեք ամենքս գիտէի՞նք կաթողիկոսի վտանգաւոր վիճակը. ամենքս գիտէինք նորա մօտակայ անխուսափելի մահը: Վեհ. Սուլթանն չէր կարող չգիտնալ նոյնը: Նա գիտէր ի հարկէ նմանապէս, թէ նոր կաթողիկոսի ընտրութիւնը ազգն է անում և սա Հայ ազգի անբռնաբարելի իրաւունքն է. Նա գիտէր որ Հայք անպատճառ Թիւրքահպատակ Հայ եկեղեցականաց մէջէն պիտի ընտրէին ազգային իշխանութեան գահակալը և հաւանականօրէն Ներսէս Սրբազան պիտի լինէր այդ ընտրեալը: Բայց որովհետեւ ամբողջ ազգը կը պաշտէ Ներսէսն և Թիւրքահպատակ այք բարենորոգմանց և ազգային իրաւանց պաշտպանութեան յոյս չունին [illegible] սութիւն համարելով, իրենց պաշտած Հայրապետին, Ներսէս Ջ. կաթողիկոսի, ետեւէն պիտի երթային: Վեհ. Սուլթանը գիտէ նմանապէս թէ Ռուսիա ինչպէս է անհամբեր սպասում յարմար առթի որ Հայաստանը և Ասիական Թիւրքիան ամբողջապէս տիրապետէ: Եթէ, Աստուած մի արասցէ, այսպիսի առիթ պատահի, այն ժամանակ Հայ ժողովուրդը կը կարծէ (սխալմամբ) թէ Ռուսահպատակութեամբ աւելի երջանիկ կը լինի, կամ կ'ենթադրէ իւր սիրեցեալ երբեմն Պատրիարք իսկ յետոյ կաթողիկոս Ներսէսն կրնայ պաշտպանել նոյն զօրութեամբ և Ռուսիայում դժուարութիւններ կը պատճառէ Թիւրքիոյ կառավարութեան:

Մեք չգիտեմք հարկաւ թէ վեհ. Սուլթանն ինչ խորհրդածութեամբ արաւ այդ քայլը. բայց գիտեմք որ խորին իմաստութիւն իւր խորհրդակից ունէր այդ որոշման ժամանակ. խորհրդաւոր իմաստութիւն, որ միակ և կատարելագոյն միջոցն է Թուրքիոյ ամբողջութեան փրկութեան: Ամեն բառ և միտք երկարօրէն չեմ մեկնել որ ձանձրոյթ չը պատճառեմ. սակայն Հայ վաճառականի և Հայ ազգին առ հասարակ կարծիքը պարզելու պէտքը կ'զգամ զօրաւորապէս:

Ինդիրն այն չէ հարկաւ թէ այդ ազգային հոյակապ երեւոյթի մեկնութեան մէջ որչափ սխալ կողմեր կը պարունակին. այլ այն գլխաւորապէս թէ այդ մեկնութեան և հայեացքի բուն կամ ընդհանուր իմաստին մէջ ո՛րչափ ողջամտութիւն կը պարունակի: Իսկ ընդհանուր իմաստը Հայ ազգի խորին համակրութիւնն է առ Թուրքիա, նորա միակ բաղձանքն է տեսնել զԹուրքիա զօրաւոր և Հայ ազգի ու Հայաստանի բախտը փառաւոր: Հայ ազգն վաղուց հետէ անսխալապէս համոզուած է որ նա կատարելապէս երջանիկ և առանց Թուրքիոյ ամբողջութեան վնասելու մանաւանդ թէ այդ ամբողջութիւնը իւր աջակցութեամբ յարատեւելով, ինքնօրէն կը լինի Թուրքիոյ հպատակ մնալով: Հայ ազգը դադրած է արդէն և ձանձրացած այս և այն ազգի բժշկոյից և անյոյս աշխարհակալութեանց խաղալիք լինելէն. Նա փափագում է հաստատ և անպարտելի որոշմամբ որ ոչ ուրիշ ազգի մը իշխանութեան ներքեւ մտանէ նիւթապէս թէ բարոյապէս:

Այս խորհրդաւոր և իմաստալից զգացմունքներն են որ փառեցին ազգին երբ նա լսեց վեհ. Սուլթանի որոշումը. այս զգացմունքներն են որք Հայերն միշտ սիրել տուած են զԹուրքիան, թէեւ վերջինս երբեմն դժբաղդութիւն նաեւ պատճառած լինի:

Ասիացիք Ասիացւոց և Եւրոպացիք Եւրոպացւոց համար. սա Հայ ազգի բաղձանք և խորհուրդն է. սա նորան փափաքն է բոլոր ասիացւոց՝ մահմետական թէ քրիստոնեայ՝ հետ դաշնակցութիւն կազմել և նիւթական ու մտաւոր-բարոյական բարօրութիւն և երջանկութիւն ընձեռել: Այս խորհրդաւոր նպատակին հասնելու համար աստուածավայել արդարութիւն է պահանջում նա. պահանջում է որ իւր հայրենակից մահմետականք կրօնական զգացմունքներն անձնականին վերապահեն և ըստ ամենայնի հայրենասիրական զգացմամբ զրահաւորուին և կատարեալ եղբայր ճանչնան զՀայն որուն բաղդակից և ցաւակից լինելու են բռնադատուած ճակատագրով: Եթէ երբ և է մահմետականք այս համոզման հասնին և ըստ այդմ անկեղծօրէն, նոցա ապագան փառաւոր է, և Հայ ազգին և Հայաստանի փառքն եւս կատարեալ: Ժամանակ է դարաւոր աղետալի անցեալոյն նայիլ և խրատուիլ. Ժամանակ է որ Հայ ազգին վրայ Թուրքիան չնայէ իբրեւ թշնամի քրիստոնեայ ազգի վրայ, որ իբր թէ յաւիտենապէս յարած է Եւրոպացի քրիստոնեայ ազգերուն միայն այն պատճառով որ նոքա քրիստոնեայ են, ժամանակ է իմանալ որ Հայ ազգն, թէեւ քրիստոնեայ է և պիտի մնայ քրիստոնեայ և ինքնուրոյն ազգ, ամենալաւ դաշնակիցն է Թուրքիայի ոչ միայն Թուրքիոյ այլ որ կարեւորագոյնն է՝ նաեւ օտար պետութեանց մէջ:

(Շարունակելի.)

Ի ՋՄԻԱԾՆԱՅ ՄԷՋ

ԳՈՐԾՈՑ ԱՐԴԻ ՎԻՃԱԿԸ

—=—

Ազգային մը, որ տեղեկութիւն ունի Էջմիածնայ անցքերուն վրայ, Տփղիսէն մեզ գրած մէկ մասնաւոր նամակին մէջ, որոյ օրինակը ձեռքերնիս անցած է, Մանկունի Սրբազանին Գէորգ Դ. կաթողիկոսի գրամոց հաշիւներուն պատճառաւ ձերբակալուիլը ծանուցանելով, ի մէջ այլոց հետեւեալ տեղեկութիւններն ալ կուտայ, զորս մեր ընթերցողաց ներկայացնել արժան կը համարինք. Նամակագրին համակրութիւնը Մանկունիի կողմն է, բայց ի մէջ բերած իրողութիւնք կարեւոր են:

Կը լսեմ թէ դեկտ. 24 ին Բրոկուրօրը հետեւեալ իմաստիւ հեռագիր մը ուղղած է Տփղիսի գըլխաւոր կառավարութեան.

«[illegible] «[illegible]» Սինոդի կազմած քըն«նիչ յանձնաժողովը գործելու ըս«կըսելով, նախ Մանկունիի մօտէն «10,000 րուբլի արժողութեամբ «պահուած արժեթղթեր երեւան «հանուած ու գրաւուած է, նմանա«պէս Տէմիրճեանցի տնէն ալ մի «քանի կտոր դողունի իրեղէններ «գտած է. խուզարկութիւնք կը «[illegible] «և արդիւնքը [illegible],» եւայլն:

Ինչպէս բացայայտ կը տեսնուի, Բրոկուրօրի սոյն հեռագիրը պարզապէս կը հաստատէ թէ կաթողիկոսի մահուանէն անմիջապէս յետոյ՝ Էջմիածնայ հոգեւոր իշխանութեան առած մէկ մի քայլը՝ կառավարութեան թելադրութեամբն ու ազդեցութեամբն է, և թէ կաթողիկոսի մահուանէն յետոյ Ռուսիոյ կառավարութիւնն իւր ամենայն հեղինակութեամբը մուտ գործած և նստած է Էջմիածնայ Մայր Աթոռոյ մէջ: Մանկունիի դէմ Ռուսիոյ կառավարութեան ցուցած հակակրութիւն ու ատելութիւնն այնքա՛ն սաստիկ է, այնպէս որ վերջին սրբեւեռեան պատերազմին միջոցին՝ Կովկասեան փոխարքայ Միքայէլ մեծ դուքսն անձամբ Էջմիածին գնալով պահանջեր էր կաթողիկոսէն որ Մանկունին հեռացընէ իւր քովէն ու ղրկէ ի Տաճկաստան, սպառնալով որ պաշարման օրինօք զանի հրացանի բռնել կուտայ, երբ թէ Մուխթար փաշային գաղտնի տեղեկութիւններ հաղորդելու ամբաստանութեամբ, յետոյ ալ Հաղբատի վանքին մէջ կեղծ թղթադրամ շինողներուն հետ մեղսակցութիւն ունենալու կասկածանօք. իսկ կաթողիկոսը կը պատասխանէ թէ՝ Մանկունին եթէ գործած յանցանք մ'ունի՝ թո՛ղ հաստատեն ու պատժեն, ապա թէ ոչ՝ զանի իր մօտէն հեռացնել չհաճիր, զի կաթողիկոսի անօրինած գործոց մէջ Մանկունին ո և է պատասխանատուութիւն չունի, այլ բոլոր պատասխանատուութիւնն իրն է, որ վերջերս Մանկունին ի Պոլիս ղրկած իւր գոյից մնացեալներն Սինոդի ձեռօքն ետ դարձնել կամ արգիլել տալու փորձոյն մէջ երբ չյաջողեցաւ կառավարութիւնն, առանց յայտնի ամբաստանութիւն մը կենալու դոյս դէմ՝ կառավարութիւնն ուղղակի ինքն արգիլած է այժմ զանոնք Տփղիսի մէջ և թոյլ չէ տալի յանձնել զանոնք որու անուամբ որ յղարկուած էր:

Զայդ բաւական չհամարելով, կաթողիկոսի մահուանն առթիւ ալ՝ գողութեան ամբաստանութիւն մը յարուցանել տալով Մանկունիի դէմ նորա գոյքերն՝ իբրեւ կասկածելի իրեղէնք՝ գրաւել կուտայ Սինոդին ձեռօքն, որպէս զի ինչ կերպով ալ որ լինի՝ Մանկունիի այս միջոցիս Պոլիս գալն կամ անդանօր գտնուիլն արգիլելու, թերեւս կասկածելով թէ Մանկունի իր կարծեցեալ հարստութեան ոյժովը Տաճկաստանցւոց կողմէն կաթողիկոս կ'ընտրուի (*) (ինչպէս որ ժամանակաւ գրած էին ռուսահայ թերթերը թէ կաթողիկոսն իր կենդանութեանն զՄանկունին կաթողիկոս օծել տուեր է կամ պիտի տայ եղեր.) ուստի, որպէս զի Մանկունիի ընտրելութեան մասին կեցած այդ յնորական հաւանականութիւնը բոլորովին անհնար դարձէ և զՄանկունի բարոյապէս ու անկանգնելի կերպիւ սպաննած լինի հասարակաց կարծեաց առջեւ, կառավարութիւնն իւր գործիչներուն ձեռօքը Մանկունիի դէմ գողութեան և յա[illegible] ամբաստանութիւն մը յարուցանել կուտայ, նորա գըրամն ու գոյքերը գրաւել կուտայ, և այդպիսի սեւ ամբաստանութեան մը սեւուր պատուորութեանը տակ թողլով զՄանկունի, դեկտ. 25 թըւով հեռագիր կ'ուղղէ կառավարութիւնը Սինոդին և Բրոկուրօրին որ նորոգ կաթողիկոսի ընտրութիւնն փութացնեն:

Բայց իւայս անտեղի և ծիծաղելի կասկածանքէ, կայ մի ուրիշ դէպք ալ, որ կրնայ իբրեւ բացատրութիւն նկատուիլ կառավարութեան ըրած սոյն ընտրութիւնը փութացնելու անօրէնութեան պատճառին: Ցայտ է թէ կաթողիկոսը նոյ. 1 թուականի առաջարկութեան գրով խնդրեր էր Բեդրոպոլիսի կառավարութենէն որ հաճի վաւերացնել և հաստատել Պեսարաբիոյ առաջնորդ Մակար Արքեպիսկոպոսն իբրեւ Սինոդի նախագահ և կաթողիկոսական տեղապահ: Կառավարութիւնը մէկ կողմէն անպատասխանի և առանց հետեւանաց թողուց կաթողիկոսի այդ առաջարկութիւնը՝ Մակարի հետ հաշտ չլինելուն պատճառաւ. բայց միւս կողմանէ տեսնելով այժմ որ Էջմիածնայ հոգեւոր իշխանութեան մէջ Մայր Աթոռոյ գործերն ըստ արժանւոյն վարելու ձեռնհաս և կարող մարդ չգտնուիր և թէ քիչ առանէն անիշխանութիւնն ու անկարգութիւնն եթէ աւրէ Մայր Աթոռոյ մէջ, դորա պատասխանատուն ուղղակի ինքը պիտի լինի. ուստի և այսպիսի ծանր պատասխանատուութենէ մը ինքզինքն ազատելու համար՝ հարկ դատած կը լինի որոշել որ նորոգ կաթողիկոսի ընտրութիւնը կարելի եղածին չափ փութացուի:

Բայց ինչ որ ալ լինին կառավարութիւնն այդ բանին առաջնորդող պատճառներն, թէ անտեղի կասկածանք և թէ պատասխանատուութենէ երկիւղ, Ազգը սակայն պէտք է իմաստութիւն ունենայ, կառավարութեան ներկայ տրամադրութենէն օգուտ քաղելու, և այս առիթը ձեռքէ չփախցնելով՝ առանց ժամանակ կորուսանելու՝ կաթողիկոսական ընտրութիւնը հարկ է երագել, որպէս զի ժամ յառաջ Մայր Աթոռը թէ՛ ներքին անիշխանութենէ և թէ՛ արտաքին ազդեցութեանց ու թելադրութեանց հպատակութենէն կարենայ զերծուիլ:

Զի նոյն իսկ այս կարճ ժամանակամիջոցին մէջ անգամ վտանգն ակներեւ է Ազգ. հոգեւոր իշխանութեան անկախութեանն ու արտօնութեանցը դէմ, և կառավարութեան ոտնձգութեան փորձերն զգալի, որոյ մի վերջին և նորոգ ապացոյցն է հետեւեալ դէպքը:—Ցայտ է թէ Ռուսիոյ Հայ թեմերու վիճակաւոր առաջնորդք կաթողիկոսէն կ'առաջարկուին և տէրութենէն կը հաստատուին: Կառավարութիւնը կաթողիկոսական այդ իրաւունքը գործով կորզել փորձած էր միանգամ 1853ին միջոցներն, Այվազովսքի Գաբրիէլ (այն ժամանակ Ծ. վարդապետ) ուղղակի կառավարութիւնն ինքը և առանց կաթողիկոսի գիտութեան Պեսարաբիոյ առաջնորդ կարգելով ու հաստատելով, որոյ դէմ հանդուգեալ Մատթէոս կաթողիկոս մինչեւ վերջը մաքառելով և բողոքելով, հուսկ ուրեմն յաջողեցաւ պաշտօնանկ անել զնա և հանել տալ Պեսարաբիոյ առաջնորդութենէն, ճիշդ նոյն օրն յորում ինքն ալ հոգին առ Աստուած կ'աւանդէր:

Մի և նոյն փորձը Ռուսիոյ կառավարութիւնն այս անգամ ալ փորձելու կ'ելնէ, մի քանի վիճակաց առանց առաջնորդի մնալէն օգուտ քաղել ուզելով, այնպէս որ իւր գործիչները մէջ անդ ձգած և սոյա ձեռօք թելադրած է Աստրախանայ վիճակին ժողովուրդը, որն որ սկսած է հանրագիր պատրաստել՝ դիմելու ուղղակի Ռուսիոյ կառավարութեան, զԽորէն Նարպէյ եպիսկոպոսն Աստրախանի վրայ Առաջնորդ նշանակել և հաստատել խնդրելով:

Խորէն Նար—Պէյի մասին ոչինչ ունիմք ասել, բայց նա ինքն առանց կաթողիկոսի առաջարկութեան ուղղակի կառավարութեան ձեռօքն Աստրախանի առաջնորդ նշանակուիլն ու կարգուիլն՝ կաթողիկոսական անբռնաբարելի իրաւանց միայն կապտուստը կը նշանակէ: Ուստի և Էջմիածնայ Սինոդին ալ առաջարկըւած է իւր երկու անդամոց կողմանէ զՄուքիաս եպիսկոպոս Պարղեանց առժամանակեայ կառավարիչ կամ առաջնորդական տեղապահ ղրկել յԱստրախան: Ռուսիոյ սոյն միջամտութեան փորձոյն ալ տեղի չթողլոյ համար՝ տեսնենք Սինոդի մեծամասնութիւնը պիտի համաձայնի՞ սոյն առաջարկութեան վրայ:

Ասկից զատ՝ Ռուսիոյ կառավարութիւնը Մայր Աթոռոյ ներքին և վանական գործողութեանց ալ մի նոր միջամտութեան փորձ մ'ընել կ'ուզէ: Մինչեւ ցարդ՝ վախճանեալ կաթողիկոսաց գոյից և կահից ցուցակագրութիւնը միայն Սինոդի ձեռօք կը կատարուէր և ցանկը Սինոդի մօտ կը մնար: Այս անգամ յիշեալ ցուցակագրութիւնը՝ տէրութեան ներկայացուցիչ Իշխան Եաղոն Թումանեանցի ներկայութեամբ կատարուելէն զատ, Տփղիսի գըլխաւոր կառավարութիւնը դեկտ. 26 թուով հեռագրեր է Սինոդին և Բրոկուրօրին որ հանդուցեալ կաթողիկոսին գոյից և կահից ցուցակը գլխաւոր կառավարութեան ղրկուի:

Ի մի բան՝ քանի որ Մայր Աթոռոյ ներկայ թափուր և անիշխանական վիճակն ընդ երկար շարունակելու լինի, ամեն օր կառավարութեան մէկն մի նոր ոտնձգութեան քայլերն ու միջամտութեան փորձերն պիտի տեսնուին, որոց առաջքն առնելու և տեղիք չտալու ամենազօրաւոր միջոցն է՝ նորոգ կաթողիկոսի ընտրութիւնը փութացնել, որպէս զի Հայոց հոգեւոր ծայրագոյն իշխանութեան անկախութիւնն, ինքնուրոյնութիւնն, իրաւունքներն և արտօնութիւնքը վաղահաս վտանգի չենթարկուին, որոց դէմ այժմ առաւել քան երբէք սաստկագոյն և ահեղ են սպառնալիք:

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
Ի ՌՈՒՍԱՀԱՅՈՑ

—=—

(Մեր յատուկ թղթակցէն)

———

Տփղիս, 27 դեկտ. 1882

Արդէն յայտնել եմ ձեզ մեր գրականութեան մէջ մի նշանաւոր դիպուածի մասին, որը պէտք է հանդիսաւոր կերպով փառաբանուէր այս քանի մի օրերս: Խօսքս «Մեղու Հայաստանի» լրագրի քառասնամեայ յոբելեանի մասին է: Երեւոյթը, համաձայն պիտի լինիք որ նշանաւոր է. մեր ազգութեան մէջ, մեր ներկայ հանգամանքներում այդ գործը պատկառելի է ուրեմն, եւ ո՛րքան արժանի յարգանաց այն անձը, որը այսքան տարիներ կրել է իւր պարանոցի վրայ այդ ծանր լուծը, կրելով ամեն տեսակ զըրկանքներ, հանդիպելով ամենայն տեսակ արգելքների, թշնամութիւնների, հայհոյանքների, բամբասանաց, մատնութիւնների, եւ տեսակ տեսակ ծանր անտարբերութեան: Մեր ազգն, մեր ներկան պահանջում են իսկապէս գնահատել այն անձինքը, որոնք միշտ ազգութեան հետ կապուած են եղել եւ արել են այնքան, որքան կարելի էր կամ է յայտնի ոյժերով, յայտնի շըրջանակի մէջ: Մեզ համար աւելի գնահատելի է այն անձը, որը գործով եւ սրտով կապուած է գաղափարի հետ, սակայն որը աւելի քիչ է անում, քան այն մարդն, որը միայն հաճոյքի համար շարժում է իւր զօրաւոր ձեռքը եւ գործը առաջ գցում: Վերջին տեսակ մարդիկ մեզ աւելի են. դոքա խաղում են ազգի հետ. դոքա մի տեսակ ազգային գաղափարների բռնաւորներ են, խաղում են բոլոր սրբութիւնների հետ, սակայն որոնք տարաբաղդաբար այսօր մեզանում մեծ կուսակցութիւն կարող են կազմել. . . : Քառասնամեայ «Մեղուի» հետ կապուած է մեր անցեալ քառասուն եւ հինգ տարուայ կեանքը, իւր բոլոր ցաւերով, պէտքերով եւ պայմաններով. պէտք է ուշադրութեան առնել այս կեանքը, ըմբռնելու համար այդ լրագրի էութիւնը եւ արժէքը, նշանակութիւնը եւ կչիռը, ուղղութիւնը եւ սկզբունքները: Սակայն դոքա չեն եւ չպիտի լինին մեզ հետաքրքրող խնդիրները: Հարցը գործն է, որ կանգնած է մեր առաջ. հարցը նորա մէջն է, որ հասկացուեցաւ խնդրի էութիւնը եւ որոշուեցաւ տօնել լըրագրի քառասնամեայ յոբելեանը, որոյ մասին եւ պէտք է քանի մի խօսք ասեմ. պատճառ որ այս գործը արժանի է ուշադրութեան, իբրեւ առաջինը մեր գրականութեան պատմութեան մէջ, իբրեւ առաջինը իւր ասպարիզի վրայ: Գեռ վաղուց եղած էին պատրաստութիւններ. քանի մի հանգամանքներ ստիպեցին յետաձգել մինչեւ ամսիս 26ը: Գաւառներում եւս նոյն նպատակաւ եղած են պատրաստութիւններ: «Մեղուի» կչիռը մեծ է գաւառներում: Կազմուեցաւ Տփղիսում յատկապէս այս բանի համար մի մասնաժողով, գործը գլուխ բերելու: Երէկ, կիրակի օրը տօնեցին լրագրի քառասնամեակը հանդիսաւոր կերպով: Նախ վանքի մայր եկեղեցւոյ մէջ պատարագ եղաւ, որից յետոյ հոգեհանգիստ «Մեղուի» Հիմնադիր—Խմբագիր Հ. Մանդինեանի յիշատակին: Ապա մասնակցող ցանկացողները, որոնք գնել էին տոմսակներ, հաւաքուեցան տեղւոյն մի հիւրանոցի լայն դահլիճը ի պատիւ յոբելեանի պատրաստուած ճաշին ներկայ լինելու: Քանի մի տեղերից եկած են պատգամաւորութիւններ: Ճաշը փառաւոր էր. Տփղիսի ինտելլիգենցիան, հարուստ դասը եւ մեծամեծները ներկայ էին: Ճաշը վեց ժամ տեւեց: Եղան բազմաթիւ ճառախօսութիւններ. խօսողները բազմաթիւ էին. ոգեւորութիւնը մեծ էր: Ամեն կողմից թափուեցան շնորհաւորութեան հեռագիրներ. հարիւրաւոր հեռագիրներ են ստացուած. բազմաթիւ ուղերձներ: Պ. Պետրոս Սիմէօնեանցին ի միջի այլոց ներկայացրին արծաթեայ մեծ պսակ, ոսկէ գրիչ, մի ուրիշ արծաթեայ գրիչ, իւր մեծադիր պատկերը. ապա մի փառաւոր պատկեր երիտասարդ մի Հայ նկարչից: Զանազան ընծաներ, պատկերներ, պսակներ եւ այլն, եւ այլն: Բազմաթիւ անձինք խոստացան եւ որոշեցին թոշակաւոր աշակերտներ եւ աշակերտուհիք պահել զանազան ուսումնարաններում Պ. Սիմէօնեանցի անունով: Արժէր այդ միջոցին նայել Պ. Սիմէօնեանցի վերան, որի վեհ եւ լայն ճակատը ամենաբուռն կերպով արտայայտում էր նորա հոգեկան զուարթ տրամադրութիւնը, նորա մարդկային ներքին մեծամեծ անձնական արժանաւորութիւնները, որոնք այնքան հիացնում են նորա ծանօթներին, մտերիմներին եւ մինչեւ իսկ հակառակորդներին:

Սիմէօնեանց երկար տարիներ եղել է մի ամուր կայմ անդին մի մեծ կուսակցութեան մէջ: Եղել են հանգամանքներ, երբ նորա լրագրի արածները անգնահատելի են: Այդ մարդը իւր ներքին արժանաւորութիւններով, անձնական յատկութիւններով միշտ կարողացել է մեծ ներգործութիւն ունենալ իրան շրջապատողների վրայ, եւ այդպիսով երկար տարիներ շատ խըմբագիրներում մեծամեծ ծառայութիւններ է արել, կենդանի պահելով իւր «Մեղուն» որին շատ անգամ շատ տեսակ փորձանքներ են պատահել, բայց նա միշտ կենդանի է մնացել՝ խմբագրի անձնական զօրութեան պատճառաւ. թէ ո՛րքան նա իւր անձնաւորութեան

իւր գործերով, եւ որքան նորա յրագիրը արժանի են յորդանաց եւ ուշադրութեան, զրան լաւ վկայ կարող է լինել այն մեծ հանդէսը, որտեղ անկեղծ կերպով յինուէին շնորհակալութեան ցոյցեր, լինուէին ջերմեռանդ ցանկութիւնների արտայայտութիւններ։ Ամենայն կողմից եռանդուն ցանկութիւններ արտայայտուեցան «Մեղուի» ամենօրեայ դարձնել։ Ցանկանք։ Լըսում ենք որ Բագուի մէջ հաւաքած է մօտ երկու հազար րուբլի Սիմէօնեանցին զրկելու. այդ տեսակ գումարներ կարծեմ այլ տեղեր եւս հաւաքել են։ Պետերբուրգի Հայ մեծատուն Սանասարեանցը խոստացել է մինչեւ Սիմէօնեանցի մահը տարեկան վեց հարիւր րուբլի տալ արժանաւոր խմբագրին։ Ուրեմն թող սա լինի մի ամենագեղեցիկ օրինակ ազնիւ վարձատրութեան, թող իմանան վերջապէս մեր թուլամորթները որ եւ մեր մէջ կարող են վարձատրութիւն ստանալ արժանաւորները. ցաւում ենք միայն որ վատերը շատ անգամ չեն պատժվում. թող ուրեմն այս տեսակ երեւոյթները խրախուսեն երկչոտներին, թող ուրեմն ամրապնդանան թոյլերը, եւ իմանան, որ կայ գնահատող ոյժ եւ զօրութիւն. . .։ Մենք մեր կողմից կըրկին ցանկանում ենք շատ տարիներ եւ մեծ յաջողութիւն ազգի անկեղծ մըշակներին, որոնց եւ նուիրել պատրաստ ենք մեր ոյժերը, միանգամայն կանգնելով անարժանների դիմաց, հարուածելու եւ խարազանելու անարժաններին . . .

ՇԱՄՇԱԴՐԱՄ

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ Ի ԿԻԼԻԿԻԱ

Բ. ՄԱՐԱՇ (ԳԵՐՄԱՆԻԿ)

(Մեր Թղթակցէն)

Զէյթունէն վերադարձիս՝ մի քանի օր եւս հոս մնալու եւ փոքր ի շատէ տեղեկութիւն ստանալու պատեհութիւն ունեցայ։

Կիլիկիոյ մէջ Մարաշը բազում տեսակէտներով՝ կարեւոր տեղ մը կըռնէ։ Գիւղը՝ Ախըր լերան հարաւային ստորոտը ընդարձակ տարածութեան մը վրայ եւ բաւական հըրապուրիչ է. Ջուրը խիստ առատ, օդը մաքուր, ծառաստանք եւ այգեստանք բազմաթիւ, եւ դաշտօրայք լայնատարած են։ Քաղաքին հարաւային կողմը մի քանի ժամ ընդարձակութեամբ կը տարածուի "Պազարճըգ"ի դաշտը, յորում հաստատելով մշակութեամբ պարապելու նպատակաւ Քարբերդի գիւղերէն մի քանի հարիւր ընտանիք պատրաստուած էին գաղթելու, եթէ սոյն կողմէն կուսակալութեան կեդրոնը (Հալէպ) գիմաց պատգամաւորութիւնը մերժողական պատասխան ստացած չըլլար։

Այս լայնածիր դաշտի բերքն է շուշմայ, ցորեն, բամպակ, մանաւանդ բրինձ։ Քաղաքին շէնքերը մեծաւ մասամբ ազեղ են. որովհետեւ քարերը սուղ են եւ փայտ կը գործածեն անոնց տեղ, սակայն հետզհետէ նորաձեւ շէնքերը բազմանալու վրայ են։ Մարաշու բերդը, որ քաղաքին արեւմտեան կողմն է, ուշադրութեան արժանի է։ Սոյն բերդի արեւելեան դրան վրայի դէմ առ դէմ դրոշմուած առիւծի պատկերները կարծել կուտան թէ Ռուբինեան իշխանք յիշատակներ թողած են հոս, թէեւ նորանոր խուզարկութիւնք կը հաստատեն թէ այս կողմերու հնութեան բնիկը ընդհանրապէս կը վերաբերին Քեթացւոց, եւ Մարաշու մօտ գտնուած անդեր այն ազգի յիշատակներ գտնուած են։ Քեթացի հնախօսութիւնը կը մշակէ այժմ Անգլիացի Ցայթ. կոլիժը, զորմէ գրած էի ժամանակին Մասիսի մէջ.

Մարաշ 35,000 բնակիչ ունի կը կարծուի։ Այս թուէն 20,000ը Թուրք, 8,500ը Լուսաւորչական, 3,000ը Բողոքական, 1,700ը Պապական, մաս մ'ալ Հրեայ կը հաշուի։ Թրքաց զբաղմունքն է խազագործութիւն, երկաթագործութիւն եւ թամբագործութիւն։ Հայոց զբաղմունքն է վաճառականութիւն, մանուսայագործութիւն (ալաճաճըլըգ), կօշկակարութիւն եւ դերձակութիւն։ Հրեայք մանր առեւտրով կը պարապին։ Մարաշ ունի 55 մըզկիթ, 12 եկեղեցի, 11 բաղանիք, 7 պանդոկ, 25 աղօրիք։ Թուրքերն ուսման եւ կրթութեան մասին անհոգ են եւ ռիւշտիէ-իտատիէէն զատ կրթական հաստատութիւն մը չունին։

Բողոքական Հայք չորս եկեղեցի ունին, որոց վերին հսկողութիւնը Ամերիկեան Միսիոնարաց ձեռքն է. Իւրաքանչիւր եկեղեցի ունի նաեւ մէյմէկ քարոզիչ։ Սոյն հասարակութեան դպրոցաց թիւն է 7, դասատուք 20 եւ ուսանողք 750 են։ Ասոնցմէ զատ է Աստուածաբանական դպրոցը (իլմի իլահի մէքթէպի), ուր չափահաս երիտասարդք՝ Միսիոնարաց դրամական օգնութեամբ՝ կը պատրաստուին Թուրքիոյ մէջ Քրիստոսի գործը յառաջ վարելու։ Այժմ կը կառուցուի օրիորդական քոլէճը։ Բողոքական, ինչպէս նաեւ Պապական դպրոցաց յատկանիշն է Հայերէն լեզուի դասախօսութեան արտաքսումն։ Պապական ժողովուրդն ունի երկու եկեղեցի, որոց մին Ֆրանչիսկեան հարց կը վերաբերի։ Հայ Պապական քահանայից թիւն է եօթն. գերապայծառ մը կ'առաջնորդէ, ոչ միայն Մարաշի, այլ նաեւ շրջակայ բազմաթիւ գիւղօրէից ուղղափառ ժողովուրդը։ Հայ Պապական ուսանողք 150 հատ են։ Ֆրանչիսկեան սպասները քաղաքիս կեդրոնը շքեղ շէնք մը կառուցած են, ուր թէ եկեղեցի եւ թէ դպրոց ունին. Սոյն առաքեալք 5 հոգի են եւ իրենանց փրկարար [illegible] ծրագրոյն մէջ դրամին ալ մասնաւոր դեր յանձնած են։ Սոցա դպրոցը 60 ուսանող ունի, որք իտալերէնի, Թուրքերէնի եւ Հռոմէական-եկեղեցական վարդապետութեան մէջ կը կրթուին։ Ցիշելու արժան է որ սոյն դպրոցը փառաբան աշակերտներ հանուցած է։ Մերայինք (Լուսաւորչականք) նոր կ'սթափին առաւ ունին 6 եկեղեցի, 19 քահանայ, որոց մեծամասնութիւնը, ցաւ է ասել, կղերական [illegible] են, ամէն մասամբ գրեթէ. սա եւս ունինք շնորհալի հայրեր, որք բաւական ճարպիկութիւն կը ցուցնեն դրամ ճարելու, չունին կը նստին, սրճեր կը գործեն եւ [illegible] տանն կը փոխեն [illegible]. կան՝ որք Բագուի ջերմ երկրպագուներն են; կան՝ որք զուռնիի արարածներ են։ Կը յարգենք սակայն բացառութիւնները։

Մարաշի ազգային վարչութիւնը [illegible] տիպար կը կրէ, թէեւ բաւական գործունէութիւն կը ցուցնէ։ Վեց եկեղեցիք մէյմէկ թաղ. խորհուրդ ունին եւ ամենուն կողմէ ընտրեալ քաղաքական եւ կրօնական ժողովք կազմուած են գրեթէ։ Մարաշ՝ Կիլիկիոյ արքի կաթողիկոսին հայրենիքը լինելով՝ բնականաբար Պօլսոյ Պատրիարքարանի ազդեցութենէն ազատ է առ այժմ։ Քահանայ մը՝ Արժ. Տ. Նահապետ Հայր՝ առաջնորդ տեղապահի պաշտօն կը վարէ, մինչեւ կառավարութեան դուռը պաշտօնապէս կը ճանչցուի Արժ. Տ. Յովհաննէս Հայր Վարժապետեան։

Ամէն եկեղեցւոյ մէջ մէյմէկ ծաղկոց կայ։ Ծաղկոցներու ուսանողաց թիւն է 625 արական, 180 իգական. Վարժապետաց թիւը 13 է, վարժուհեացը 4։ Սոյն ծաղկոցները խամից կոչել ստուգագոյն է, բառին կատարեալ նշանակութեամբ. ամէն ինչ միջնադարեան են այս ընտելարանաց համար, — շէնք, դասատուք, ուսմունք, դասագրեանք եւ եղանակք։

Եթէ կայ կրթարան մը, որ պատիւ բերէ քաղաքիս հայութեան, 45 ուսանողներէ բաղկացեալ Կ. Հայրենասիրաց վարժարանն է, որոյ վարչութիւնը Համանուն ընկերութեան ձեռքն է։ Սոյն վարժարանը մի քանի տարի յառաջ Միացեալ ընկերութեանց վերին հսկողութեան տակ կը գտնուէր, սակայն ընկերութեան խրկած ցնօրէն դասատուին, Յ. Մ. Եսմէռեանի եւ տեղացւոց մէջ ծագած անհամաձայնութիւն մը խզած է Միացեալ ընկերութեանց յարաբերութիւնները։ Այժմ դպրոցը երեք դասատուներով կը կառավարուի, որք են, Յարութիւն էֆ. Ցօլագճեան, դասատու Օսմ. օրինաց եւ լեզուի, Սարգիս էֆ. Սամուէլեան, դասատու բնական եւ չափական գիտութեանց նաեւ պատմութեան, Մարտիրոս էֆ. Պըտըրճեան դասատու Հայերէնի եւ Ֆրանսերէնի։

Վարժարանին տարեկան ծախքը 60 լիրայէ աւելի է, զոր Ընկերութիւնը կը հոգայ՝ եկեղեցիներէն հաւաքելով, սակայն դժբաղդաբար անձնասիրական գիտմունք մինչեւ ցարդ յաջողած են սոյն գումարի ամբողջապէս հայթայթման խոչընդոտներ յարուցանելու։

Մարաշի ազգայնոց ճշմարիտ հայրենասիրութեան փորձն է՝ ապահովել այն վարժարանի յարատեւումը, որ իրենց փառք մ'է իբաւամբ։

Դպրոցներէ յետոյ ընկերութեանց վրայ ակնարկ մը։

Ամէն եկեղեցի ընկերութիւն մը, եւ ամէն ընկերութիւն բաւական գեղեցիկ գումարներ ունին, որք եթէ միանային՝ իրական ծառայութիւն մը կարէին մատուցանել ազգին, այս եւս արժանի է մասնաւոր հոգածութեան առարկայ լինելու։

Սոյն ընկերութեանց առաջինն է վերոյիշեալ Կիլիկեան Հայրենասիրաց ընկերութիւնը, որ յաջողած է մեծ ճգամբ 8–900 լիրայի գումար մը հանգանակելով հոյակապ եւ ընդարձակ դպրոց մը կառուցանելու։ Այս ընկերութիւնը տեղւոյս հայութեան նոր ոգի տուած է, — թէեւ յանդուգն կըսեմ որ այժմ ինքն ոգեւորման կարօտ է։ Մարաշի երիտասարդութիւնը իրաւունք ունի այս ընկերութեան արդեանց վրայ պարծելու եւ միանգամայն կը պարտի յաւէտ շնորհակալ լինել նոցա՝ որք զոհողութիւններ յանձն առած են ի սէր այս միութեան։

Աստ կանգ առնուլ հարկ է յիշելու համար երկու անզուգական երիտասարդներ, ծաղկունք խորհրդակցաց, զորս Պլուտոն կորզել յանդգնեցաւ, նախանձելով երկրիս, որ վարդեր կը կրէ իւր ծոցն, — սոքա են երջանկայիշատակ Տեարք Գրիգոր Սանտալճեան եւ Մարտիրոս Ջօրպաճեան, երկուքին եւս տիպար անձնուիրութեան եւ անշահասիրութեան, մին՝ անբաւ հմտութեամբն՝ պատիւ Միացեալ ընկերութեանց, որք Կիլիկիոյ վարժարանաց տեսչութիւնը գիտցած էին յանձնել արժանաւոր մարդուն, միւսն՝ նիւթական հարստութեամբն՝ աջակից բոլոր ազգային գործոց եւ պարծանք իւր Հայրենեաց։ Աւա՜ղ որ ծաղիկ հասակի մէջ թարշամեցան։

Սանտալճեան, զոր շատով մոռացած կը թուի Պոլսոյ Հայութիւնն եւ որ անդարմանելի կորուստ մ'է, մեծապէս նպաստած է այս ընկերութեան յառաջացման՝ մինչ կը շրջագայէր ի Կիլիկիա. նոյնպէս Մարաշի համար անմոռանալի է Ջօրպաճեանի մահը, որ ոգի ի բաժին աշխատած է յօգուտ ազգին, եւ որ ցկեանն չունէր կը դրէր "դպրոց եւ ընկերութիւն"։

Ներկայ անդամոց կը մնայ անվըհատ աշխատիլ, կարեւորութիւն չտալ այն հիւսիսային փուքերուն որք կուգան տապալելու փառ. սրտերը. հաստատելու է որ, մի օր վերջապէս խաւարը տեղի պիտի տայ լուսոյն։ Իցի՜ւ թէ Մարաշի ազգայնոց ա՛յն փոքրաթիւ մասն եւ նորա կղերական առաջնորդն, որք ազգին ընդհանրութեան զգացմանց հակառակ կը յամառին մինչեւ այժմ, այսուհետեւ հաճէին միանալ այն դրօշին տակ որ կը տանի դէպ ի Ազգային լուսաւորութեան տաճարը, գիտնալով որ "Միութիւնը զօրութիւն է"։

Նամակս վերջացնելէ առաջ կը փափաքիմ շնորհակալութիւններ յայտնել առ Արժ. Տեարս Կարապետ Հայր Կիւլիկեան, Ղեւոնդ Հայր Տ. Նահապետեան եւ առ Մեծ. Տեարս Գ. Մուրատեան, Յ. Պիլէզիկճեան, Ա. Արքեան, Մ. Յովհաննեան եւ Ա. Սամուէլեան, որք Կ. Հայրենասիրաց ընկերութեան եւ վարժարանին զարգացման համար կ'աշխատին գովելի եռանդեամբ։

Սոյն ընկերութենէ յետոյ ուշադրութեան արժանի է "Ռուբինեան" կոչուածը, զոր յառաջ մղելու համար կ'աշխատի Մեծ. Տ. Կարապետ Ջօրպաճեան։

Տեղւոյս իգական սեռի ընկերութիւնն ալ յառաջանալու յոյս կուտայ օր ըստ օրէ, շնորհիւ Արժ. Տ. Ղեւոնդ Հօր եւ աջակցութեամբ [illegible] Տիկնանց ոմանց։

ԶՈՅԳ ՄԸ ԴԻՊՔԵՐ

. . . Խմբագիր.

Ի վաղուց ձեզ ծանօթ գոլով, երբեմն Բարձր Հայաստանէն տուածեմ ձեզ կարեւոր լուրեր, զարդիս ունիմ յայտնել համառօտ դիտողութիւն մ'եւս։

Արդէն՝ Հայոց սիրելի Ամեն. Տ. Տ. Ներսէս Սրբազան Պատրիարք Հօր իւր պատրիարքական գահոյն վրայ վերահաստատուիլն արդարեւ բաւական սփոփեց Հայոց սրտի սուգն եւս՝ զոր զգաց Ամենայն Հայոց հանգուցեալ Հայրապետին մահուան վրայ, զուգահաւասար հրճուանք մը յաջորդեց ալոյ. կը նախատեսէ ամեն ոք՝ թէ այս ալ անակնկալ նոր դէպք մ'է, յորմէ հանուր Հայոց կղերական եւ աշխարհական դասուց աչաց առջեւ պիտի բացուի միանգամ [illegible] խնդիր մը։ [illegible] կենդանի կը մնայ [illegible] օրերուն նաեւ իւր նախատեսած [illegible] Ս. Էջմիածնի [illegible] վիճակ։ Իսկ խնդրոյն առարկան է նոր կաթողիկոսի ընտրութիւն։

Գիտէ ամեն ոք թէ այս ընտրութեան կենսականին ձգտելու համար՝ առաջին պարտքն է ձեռնհաս ընտրողաց՝ որ ըստ Առակի Ս. Աւետարանին՝ դրամակորոյս իմաստուն կնոջ պէս իւրեանց մատուր ճրագ վառած՝ խնդրեն այն կենսական դրամն։

Ներողութիւն խնդրելով՝ յիշեմ, պարտին ընտրողք մտաբերել, մանաւորապէս բազմահազ Հայաստանի Հայոց տառապեալ դանազան ցաւեր՝ զոր բուժելու համար պէտք ունի մեծիմաստ քաղաքագէտ եւ անձնանուէր կաթողիկոսի։

Պարտ է նկատել, որ ընտրելին հոգեւոր պաշտօնապետ պիտի կոչուի ըստ երկնաւոր Քահանայապետին Յիսուսի՝ զիւր սահմանած հոգեւոր ժողովուրդ տածէ ի վայրի դալարուոջ Աստուածային պատուիրանաց եւ ի ջուր հանգստեան կենարարին Ս. Հոգւոյ։

Պարտ է ճանաչել՝ որ ընտրելին լինի՝ ըստ առից Ս. Առաքելոյն "բարերար, Ժուժկալ եւ միանգամայն որբոց եւ այրեաց խնամակալ"։

Պարտ է ի մտա բերել զպարգեւն Աստուծոյ ընչիւք խնդրող մոգն Սիմօն, զոր ի կորուստ հրաւիրեց Ս. Առաքեալն Պետրոս։

Ուստի հոգւով աղօթիւք յիշելու է զերկնաշնորհ ընտրութիւն Ս. Առաքելոցն, "յոյր վերայ ձեռս դնելով՝ առ զհոգի սուրբ". Կրկին ըստ պատուէրի Ս. Առաքելոյն թէ "մի՛ ընտրող ի կամս իւր եւ մի՛ ընտրեալն ի փառս իւր պարծեսցի, այլ որ պարծի՝ ի Տէր պարծեսցի"։

Տացէ Տէր Աստուած զերկնաշընորհ ընտրութիւն այժմուս ձեռընհաս ընտրողաց եւ ընտրելեաց ի փառս Ս. Եկեղեցւոյ եւ ի պարծանս Ազգիս Հայոց։

Ըստ իմ նուիրական կոչման՝ պարտ վարկայ զայրչափ ծանուցանել Ազգասէր Խմբագրիդ, մնալով ձեզ եւ սիրելի Ազգիս բարօրութեան անձկացող

ՆԵՐՍԷՍ Վ. Տ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ
վանահայր Ս. Լուսաւորչի
վանուց կարնոյ

1882 դեկտ. 29
ի վանս Ս. Լուսաւորչի
վիճակի կարնոյ.

ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

ԱԶԴ

ՏՈՔԹՈՐ ԵԴՈՒԱՐԴ Կ. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Պատիւ ունի ծանուցանել յարգոյ հասարակութեան թէ ամեն օր ժամը 6էն 10 կը գտնուի Պոլիս, կամուրջին դիմացը, Քիւչիւքեան էֆէնտիի Դեղարանն, եւ հիւանդ կ'ընդունի։

Կիրակի օրերը նոյն դեղարանին մէջ ժամ 3էն 8 ձրի կը նայի աղքատաց։

Մնացեալ ժամանակները պատրաստ է հիւանդաց այցելել, կամ իւր տան մէջ ընդունիլ, ի Պէչիկթաշ, փօսթա ճատտէ, թիւ 34։

ԱԶԴ

ՅԱԿՈԲ Յ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Պատիւ ունի ծանուցանել յարգոյ հասարակութեան թէ ինքը Լայբցիկի եւ Հայտըլպէրկի Գերմանական համալսարանաց մէջ իրաւագիտական ուսումն աւարտած եւ վկայականն իսկ ստացած ըլլալով, այժմ իւր գրասենեակն հաստատած է ի Ղալաթիա, Սէյտա փողոց, իպրէյիմ խան թիւ 6, 7, 8 (Պանք տը Գօնսթանթինօբըլի կից), ուր պատրաստ է իւր ծառայութիւնները մատուցանել դատական որ եւ է խնդրոց կարգադրութեան համար, թէ՛ [illegible] եւ թէ՛ առեւտրական կամ հիւպատոսական դատարանաց առջեւ։ Խորհրդակցութեանց համար [illegible]։

ԹԵՐԹՕՆ ՄԱՍԻՍԻ

(17)

ԷՏՄՈՆ ԱԲՕՒ

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆՔ ՓԱՐԻԶԻ

ՄԱՐԳԻԶՈՒՀԻՈՅՆ ՄԱՅՐԸ

4

"Անյապաղ քեզ տեսնելու յուսով կը համբուրեմ քեզ կուրծքս, առանց ալ ըլլալդ գիտնալու։

«ԲՈՒ ՍԷԼԻՆԴ»

—Սիրելի՛ Սելին. վաղը կ'երթամ բոլոր օրս հետը կ'անցունեմ։ Պէտք ունի՞ք ինձ, մա՛յրիկ։

—Ոչ, ես ալ կ'երթամ իմ բարեկամուհիներէս մին կը տեսնեմ։

—Զո՞վ, մայրիկ։

—Զես ճանչեր. Մալէզի կոմսուհին։"

Տասներկու կամ տասներեք տարի կար որ Տիկին Պըրնուա տեսած չէր այս պատկառելի բարեկամուհին, որոյ վրայ դրած էր իւր վերջին յոյսը։ Քիչ փոխուած գտաւ զայն։ Կոմսուհւոյն սիրտը խուլցած էր իւր պարտապահանջներուն աղաղակները լսելով. բայց հաճոյակատար կամ մանաւանդ խորամանկ խլութիւն մ'էր, որ իրեն հաճելի եղած բաները լսելու արգելք չէր լիներ։ Միւս կողմէ, աչքին տեսութիւնը լաւ էր, իսկ ստամոքսն սքանչելի։ Տիկին Մալէզի սրտաշարժ ընտանութեամբ մ'ընդունեց զայն։

—Բարի լոյս, աղջի՛կ, բարի լոյս, ըսաւ անոր. գուցէ արգիլած չեմ ձեզ։ Դուք ա՛նխնայ չէք որ զոր դրամ պահանջէք ինձմէ։

—Օ՜, տիկին կոմսուհի, ես երբեք [illegible] այցելութիւն տուած չեմ ձեզ։

—Սիրո՛ւն աղջիկ, բոլորովին հօրը պատկերն է. ա՜հ, աղջի՛կս, Լոբէնոյ բարի մարդ մ'էր։

—Շնորհակալ եմ, տիկի՛ն կոմսուհի։

—Ի՞նչ կը նշանակէ դալ ինձ պէս խեղճ կնիկէ մը սատակ պահանջել։ Դեռ տարի մը չկայ որ աղջիկս ամուսնացուցի Բրուա-Մօկար մարքիզին հետ։ Արդարեւ լաւ ամուսնութիւն մ'եղաւ, բայց շատի եղաւ ինձ։

Տիկին Մալէզի սակի մ'օժիտ տուած չէր իւր աղջկան։

—Ես ալ, տիկի՛ն, աղջիկս Ութըրվիլ մարքիզին տուի։

—Հրամմէ՜, ի՛նչ ըսէք անունը։

—Տիկին Պըրնուա երկու ձեռքովը եղջիւր մը կազմելով՝ գոչեց. "Ութըրվիլ մարքի՜զ"։

—Լաւ, լաւ, լսեցի. բայց ո՞ր Ութըրվիլն է. ճըշմարիտ Ութըրվիլներ կան, սուտ Ութըրվիլներ կան, եւ ճշմարիտ Ութըրվիլ քիչ մնացած է,

—Մերը ճշմարիտներէն է։

—Ապահովապէս գիտէ՞ք։ Հարո՞ւստ է։

—Ո՛չ, բան մը չունէր։

—Աւելի աղէկ ձեզ համար։ Սուտերը սատանի չափ հարուստ են։ Ութըրվիլի հօրն ու գլխակը գնեցին եւ յետոյ անունն ալ վրայ առին։ Քիթն ի՞նչ ձեւ է։

—Ո՞ւն քիթը։

—Ջեր փեսին։

—Արծուային։

—Ուրախակցութիւնս կը յայտնեմ ձեզ։ Սուտ Ութըրվիլները կապիկի կը նմանին. ամենուն ալ քիթը տափաձեւ է։

—Բազմարուեստեան վարժարանէն ելնողն է։

—Բայց կը ճանչեմ զայն. քիչ մը խենդ է, բարեմիտ է։ Բայց դուք որ ուշիմ կին մ'էք, բացատրեցէք ինձ թէ ինչպէս այդ մարդասիրութիւնը ըրաւ։

[illegible] Տիկին Պըրնուայի [illegible]։

—Ըսել կ'ուզեմ, ձեր աղջկան հետ ամուսնանալու մարդասիրութիւնը։ Շատ հարո՞ւստ է ուրեմն ձեր աղջիկը։

—Հարիւր հազար ֆրանք եկամուտ կը բերէր ամուսնոյն։ Մեք՝ միջնակարգ քաղաքացիքս՝ մեր աղջկանց օժիտ տալու սովորութիւնը պահած ենք։

—Ինչ որ է, Տ'Ութըրվիլի ըրածը զարմանք կը պատճառէ ինձ։ Ես առաւել պատուոյ զգացման տէր կը կարծէի զայն։ Կը հասկնաք, աղջի՛կ, որ եթէ Տ'Ութըրվիլ հոս լինէր, չէի ըսեր զայս, բայց խօսքը մեր մէջն է. . .։ Ի՞նչ կայ, Բօզի՛ն։

—Տիկի՛ն, պատասխանեց սենեկապանուհին, Պօն Սէն Լուիի աշկերտն է։

—Հոս չէ ըսէ։ Այդ խանութպաններն անտանելի են։ Ա՜հ, աղջի՛կ, ձեր հայրը շատ քաղաքավար մարդ էր։ Կ'ըսէի թէ ամեն մարդ պիտի պարսաւէ մարքիզը, բայց երեւին բան մը չպիտի ըսեն. անունն իրենն է, ուր ուզէ՝ կրնայ նետել։ Բայց ճշմարիտ Ութըրվիլի մը ներելի չէ լաւուն. . .։ Ի՞նչ կայ դարձեալ, Բօզի՛ն։

—Տիկի՛ն, Պ. Մաժուն է։

—Հոս չէ, դիւլ գնայ, ըսէ։ Տեսնուած բա՞ն է այսպիսի զինեվաճառ մը։ Այժմեան պահանջատէրերը մուրացկաններէ գէշ են. կը վախնաս, նորէն կուգան ու կուգան։ Ա՜հ, աղջի՛կ, հայրդ սուրբ մարդ մ'էր։ Գոնէ գեղեցի՞կ է աղջիկդ։

—Տիկի՛ն, մօտ ժամանակէն օր մը իրիկուան դէմ պատիւ պիտի ունենամ ձեզ ներկայել զայն։ Փեսաս մեր կալուածները գնացած է։

—Շատ լաւ, առաւօտ մը բեր այդ մանկամարդուհին, մինչեւ կէս օր կ'սպասեմ ձեզ։ Բօզի՛ն, պահանջատէրը թափի՞ր կայ այսօր։

Տիկի՛ն Պ. Պունիօն է։

—Ըսէ թէ տղրուկ կը փակցունեն ինձ։

—Տիկի՛ն, արդէն ըսի թէ տիկին կոմսուհին հոս չէ։ Կը պատասխանէ ինձ թէ ութ տարի մէջ հինգ անգամ եկաւ տանս տիկինը տեսնելու, եւ եթէ դարձեալ չընդունուի, ա՛լ չպիտի գայ։

— Թող ներս գայ ուրեմն, ես կը հասկցնեմ իր ըրածը։ Կը ներէ՞ք ինձ, աղջի՛կս, մեք զիրար կըրնանք տեսնել դարձեալ։ Ա՜հ, սիրելի՛ս, ձեր հայրը մեծ մարդ էր։

Տիկին Պըրնուա՝ իւր կառքը նստած ժամանակ՝ կ'ըսէր ինքնիրեն. "Հեգնէ՛, ծաղրէ՛, անխե՛լք պառաւ, դու պարտք ունիս, ես ոսկի ունիմ. դու իմ ձեռքիս մէջն ես։ Հինգ հարիւր լուի զոհել իսկ հարկ լինի, կ'ուզեմ որ դու ձեռքէս բռնես եւ մինչեւ աղջկանդ դահլճին մէջ տեղը զիս տանիս։" Այս զգացմամբք բաժնուեցաւ կոմսուհիէն։

Լիսսիլ երկար ժամանակէ ի վեր իւր բարեկամուհւոյն բազկաց մէջ էր։ Ժամ ութին տունէն ելաւ եւ մէկ ժամ յետոյ Թիլեէօլ փողոցին ամենէն գեղեցիկ վանդակորմին առջեւ հասաւ։ Առաւօտը շատ գեղեցիկ էր։ Տունն ու պարտէզը կը լողային արեւուն լուսոյն մէջ։ Ծաղկազարդ պարտէզն ահագին ծաղկեփունջի մը կը նմանէր. արքայական վարդերով դեղձերին դալարավայր մը՝ դեղին ծաղկներէ շրջանակուած էր, ինչպէս կարմիր յասպիս մը ոսկի մատանւոյ մը մէջ։ Մեծ ակասիա մ'իւր ծաղիկները կը տեղար շրջակայ թուփերուն վրայ, եւ իւր զմայլելի անուշահոտութիւնն առաւօտեան հովին կը յանձնէր։ Ոսկեգոյն կտուցով սեւ սարեկները ծառէ ծառ կը թռչէին գեղգեղելով, ճնճղուկները կ'ոստոստէին սրախուսներու ստուերուն մէջ եւ ժայռի խայտախիտներն իրար կը հալածէին ծառուղիներուն մէջ։ Տունը կարմիր աղիւսերով շինուած, եւ աղիւսներուն իրարու կցուած տեղերը ճերմակով ներկուած, կարծես կը ժպտէր իւր շուրջը պարզուած զմայլելի տեսարանին։ Ինչ որ կը շողշողայի եւ կը ծաղկի, կը շողշողայէր եւ կը ծաղկէր պատերուն երկայնութեամբ։ Ճենապակեայ [illegible] ամանները մանիշակագոյն [illegible], [illegible] կարմիր [illegible] ծաղիկներով, ճերմակ յասմիկը, [illegible], լայնատերեւ [illegible] եւ կոյս—որթն,

(Շարունակելի)

La publicité de l'etranger est exclusivement remise à l'Eastern Agency, Constantinople Karaekuy Déirmen Han

Մայրաքաղաքիս և գաւառաց ազգային վարժարանաց մէջ դաստիարակութեան բարձր պաշտօններ վարած և գրական ծառայութեամբք հանրածանօթ վկայեալ և հմուտ դաստիարակ մը պատրաստ է գաւառաց մէջ տնօրէն դաստատութիւն ստանձնել և կամ մայրաքաղաքիս Ազգային վարժարանաց մէջ այցելութեամբ Հայերէն և Ֆրանսերէն լեզուաց և պատմութեան բարձրագոյն կարգաց դասախօսել։

Տեղեկութիւնք լրագրոյս խմբագրութենէն կ'առացուին։

ԻԼԱՆ

Օրման վէ Մէատին մէճլիսինտէն

Էրզանա մատէնինտէ մէվճուտ պոլլունան նիւհասը խամտան պիր միլիոն գըյէի ալթիք, եանի պիր միլիոն իքի եիւզ սէքսէն պին եէնի գըյէսի մահէլլի անպարընտա թէսլիմ օլունմագ վէ մէճմու էսմանը գարարէսինին քէշիտէսինի միւթէագըպ այնէն վէ նագտէն լիրայի Օսմանի եիւզ զրուշ օլարաք թիճարէթ նէզարէթի ճէլիլէսի վէզնէսինէ իթա գըլընմաք շարթը իլէ պիլ միւզայէտէ ֆիրուխթ օլունաճաղընտան վէ շուպաթը րումինին 11նճի կիւնիւ միւզայէտէսի խիթամ պուլունաճաղընտան մէզքիւր իւլ մըզտար պագըրա թալիպ օլանլաըըն վէ սայիր կէօնա մալիւմաթ ալմաք իսթէյէնլէրին Տէրսաատէթտէ Օրման վէ Մէատին մէճլիսինտէ վէ մահալլինտէ Մամուրէթ-իւլ-Ազիզ (Քարբերդ) վիլայէթի իլէ մատէնի մէզքիւր մուտիրիէթինէ միւրաճաաթ իլէմէլէրի իլան օլունուր։

11 քեանունի սանի 98 3

ՄՈՍ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Լիվէրբուլէ Միջերկրականի դէպ բերող շոգենաւք

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քանոբուս	4,200	Ողիմպոս	3,000
Ֆարոս	4,000	Նեկտոր	3,000
Օսմանլը	4,000	Բերա	3,000
Սեսոստրիս	3,250	Իպիս	2,600
Թեպէ	3,250	Ադալանդա	1,700
Մոնֆոլը	3,250	Լոթոս	800
Նեբա	3,250	Օլինթոս	800
Մարեոթիս	3,250	Սեթիս	750

Ադալանդա շոգենաւը, նաւապետ Սդիւըրդ, Լիվրբուլէն կը համնի դէպ ի 30 ներկայ ամսոյս։

Վերոյիշեալ շոգենաւք շքեղապէս յարդարուած են ճանբորդներու համար։ Դիմել առ Ժ. Թ. ՈՒԻԹՈԼ եւ ԸՆԿ. Գործակալք

Մէյտանըըդ սօգագ, Պոլիս կամ առ Պ. ՆԷՎԻՅԼ Է. ՄԱԼԹԱՍ Թիւ 1 եւ 3, Նարլեան խան, Վոյվոտա փողոց, Ղալաթա.

Տնօրէնութիւն, Լիվրբուլ, ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ եւ ԸՆԿ. 31, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվրբուլ.

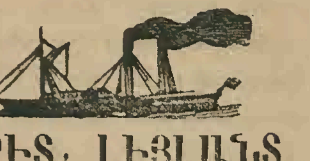

ՖՐԷՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ
Որ կանոնաւորապէս կը բանին Լիվէրբուլէ և Արեւելից մէջ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալճերեան	2,500	Ֆալոնեան	3,700
Ալզասեա	2,500	Ֆլամինեան	3,700
Անտալուզեան	2,500	Ֆլավեան	3,700
Աթենեան	2,500	Իպերեան	5,500
Արաբեան	3,700	Իլլիրեան	5,500
Պավարեան	6,000	Իսարեան	5,500
Պուլկարեան	6,000	Լեոպեան	2,200
Քասթիլեան	800	Լիկուրեան	2,500
Սարտինեան	2,000	Լիդոն	800
Տորոս	700	Օթորնոյ	700
Էճիբշըն	3,700	Բերսեան	3,800
Ֆաբեան	3,700	Վալենսեան	6,800
Ֆաբրիսեան	3,700	Վերճինեան	6,800

Աթենեան շոգենաւը (նաւապետ Բըրրիտգիան) յունվար 27ին Լիվրբուլէն կ'սպասուի։

Շաբաթական շոգենաւներու նոր գիծ մը հաստատեցաւ Լիվրբուլի եւ Պոստընի միջեւ, եւ ստորագրեալս հեղուկէ զատ ուրիշ վաճառք կ'ընդունին օրինաւոր սակագներով։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն կ'ընծայուի։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆՏԷՆ Գործակալ

Թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միւմէթ խան, Ղալաթիա

Նաւատերք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ եւ Ընկ. Լիվրբուլ

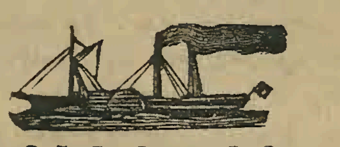

ՔԻՒՆԱՐՏ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ
Որք ամէն տասն օրն մէկ կը բանին Լիվէրբուլէ և Միջերկրականի մէջ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Օրանիա	7,000	Մալթա	3,000
Ատրիա	3,000	Մորոքքօ	2,500
Ալճերիա	3,000	Նափըլ	2,500
Պոթնիա	4,600	Պավոնիա	5,000
Պաթավիա	3,800	Պարթիա	3,200
Պալեարէ	2,500	Պալմիրա	3,000
Պրեթիշ Քուին	1,200	Սերվիա	7,800
Սեֆալոնիա	5,000	Սկիթիա	4,600
Քաթալոնիա	4,700	Սարակօսա	3,000
Շերպուրկ	2,000	Սամարիա	3,000
Տեմերարա	2,500	Սիտոն	3,000
Կուլլէա	4,000	Թարիֆա	3,000
Քետար	2,500	Թրինիտատ	2,500
Մարաթոն	3,000		

Մորոքքօ շոգենաւը, նաւապետ Պրաուն գալ շաբթու կ'սպասուի Լիվրբուլէն։

Ստորագրեալս արտօնութիւն ունի ճանբորդ եւ վաճառք ընդունիլ Նիւ Եորքի եւ Պոստընի, ինչպէս նաեւ Միացեալ-Նահանգաց ուրիշ կողմերուն համար՝ օրինաւոր սակագներով։

Դիմել առ

ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՈԼԻ, Գործակատար. Թիւ 1 Քիւչիւք Հալիլ փաշա խան Ղալաթիա։

Տնօրէնք ընկերութեան ՊԸՐՆՍ ԵՒ ՄԱՔԻՎԸՐ 1, Ռըմֆորտ Սթ. Լիվրբուլ։

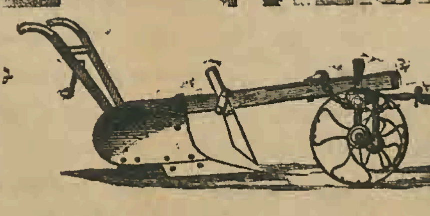

ՆՈՐ ԱՐՕՐ
Ցորենի և գարիի համար
ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՀԱՄԱՐ

PAR LA SOCIÉTÉ H. F. ECKERT ECKARTSBERG BERLIN

ԾԱՆՐՈՒԹԻՒՆ 60 ՀՕԽԱՑ. | ԳԻՆ 4 1/2 ՕՍՄ. ԼԻՐԱ.

Տառն ԷՄ. Ժ. ՄԷՐՃԱՆՕՖ
17 Հաճըբաշեան խան Սիրքէճի

Նոյնին քով կը գտնուին ցորենահար, սերմնարկու եւ յարդաջարդ մեքենայներ, խոտի մամուլ, Եգիպտացորենը զատող գործիք, նոր դրութեամբ եւ ձեռքով գործածելի ցորենահար։

Նոյնպէս Լէյբսիկի Քարլ Քրաուզի գործարանէն եկած թանձրաքարտ եւ թուղթ կտրելու մեքենայ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

ԴԵՂԱՐԱՆ
Պ. եւ Հ. ՔԻՒՋԻՒՔԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ

Երկար ժամանակէ ի վեր՝ դեղավաճառութեան և դեղագործութեան զբաղելով հասարակութեանը գոհացնելու համար մեր ձեռքէն եկած ջանքը խնայած չըլլալնիս յայտնի է մեր պատուարժան յաճախորդաց և բոլոր հասարակութեան։ Այս անգամայ, մեր յարգոյ յաճախորդաց դիւրութիւն մ'ըլլալու համար դեղարան մը բանալու փափաքելով, շատ տարիներէ ի վեր ամենուն ծանօթ Պոլսոյ Եէնի-ջամի փողոցի 26 թիւ մթերանոցէն զատ՝ նոյնպէս Կ. Պոլիս կամուրջին դիմացը 77 թիւ «Պ. և Հ. Քիւչիւքեան եղբարք» անուամբ դեղարան և մթերանոց (տէբօզիթօ) մըն ալ բացած ենք, ուր Ֆրանսայի, Անգլիոյ և Գերմանիոյ քիմիական բաղադրութիւններն ու զանազան դեղերը, մեծ խնամով շինուած, և ամենէն ընտիր տեսակները կը գտնուին և աժան գնով կը ծախուին։ Ասոնցմէ զատ, ամեն ատեն գործածուած զանազան տեսակ գինի, աղնիւ ձկան իւղ, քինաքի և ուրիշ ըմպելիք միշտ կը գտնուին, ինչպէս նաև ամեն տեսակ գործիքներ։ Եկած դեղագիրք իսկոյն թարմ դեղերով, աժան գնով և մեծ խնամով կը պատրաստուին։ Ասոնցմէ զատ դեղարանին վերնայարկը բժշկաց համար յատուկ տեղ որոշուած ըլլալով, հիւանդութեան մը համար բժշկի հետ խորհրդակցել ուզող անձինք, մեր դեղարանը գալով, ամեն կերպով օգուտ կը տեսնեն։

Դարձեալ հռչակաւոր բժիշկ Մեծ. Տօքթ. Արապեանն ալ որ իւր ճարտարութեամբը շատ տարիներէ ի վեր ամենուն ծանօթ եղած է, երկուշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ օրերը ժամը 6—8 մեր դեղարանը պիտի գտնուի։

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

NORTH BRITISH AND MERCANTILE,
Insuranee company
ՆՈՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԸՐՔԸՆԹԱՅԼ
Լոնտոնի և Էտինպուրկի ապահովութեան ընկերութիւն Անգլ. Լիր.

Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ	2,000,000
Վճարեալ դրամգլուխ	500,000
Պահեստի դրամ հըրդեհի ճիւղէն գոյացեալ	1,218,495–1,718,495
1881ին զուտ հասոյթը	1,024,460

NORTHERN
Assurance company
ՆՕՐԹԷՐՆ
Լոնտոնի և Էպըրտինի ապահովութեան ընկերութիւն Անգլ. Լիր.

Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ	3,000,000
Վճարեալ դրամգլուխ	150,000
Պահեստի դրամ հըրդեհի ճիւղէն գոյացեալ	380,000–530,000
Զուտ հասոյթ 1878ի	351,000

Ստորագրեալք իրենց բազմաթիւ յաճախորդաց և այս քաղաքիս ընդհանուր հասարակութեան կը ծանուցանեն թէ իրենք վերոյիշեալ երկու ընկերութեանց միացեալ գործակատար ընտրուած ըլլալով, այնպիսի դրութեան մը մէջ կը գտնուին, որով՝ հրդեհի դէմ ապահովութեան մեծ դիւրութիւններ կը մատուցանեն։

Ապահովութեանց կարգադրութիւնները կը բաշխուին երկու ընկերութեանց մէջ համեմատական բաժանումէ մը, և այսպէս ապահովութեան և դիւրութեան աւելնալովն՝ Ընկերութիւնս ալ կրնայ աւելի մեծագումար ապահովութիւն բըռնողներու ինքզինք ներկայացնել։

Գրեթէ ամեն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւնք կրնան ընդունուիլ, ինչպէս Բերայի, Ղալաթիոյ և Պոլսոյ մէջ, նոյնպէս մօտակայ քաղաքները, գիւղերն ու գաւառները։

MARITIME
Insurance Cie limited of Liverpool
Capital Lt. 500,000
ՄԱՐԻԹԱՅՄ.
Ծովային ապահովութեան ընկերութիւն

Դրամագլուխ 500,000 Անգլ. Լիրա

Ստորագրեալք, շոգենաւերը, առագաստանաւերն և անոնց մէջի վաճառքներն ու կարասիները խիստ օգտակար պայմաններով ապահովելու իշխանութիւն ստացած են ընկերութեան կողմէ։

Գիներուն և այլոց վրայ տեղեկութիւն ստանալ ուզողք պէտք է դիմեն Ղալաթիա Քօվիսիօն խանի անկիւնը՝ երկաթէ կամուրջին վրայ նայող սենեակն առ

և Տնօրէն ամեն գործառնութեանց Գործակատարն յիշեալ Ընկերութեանց
ԳԱՌՆԻԿ Ց. ՍԻՐՈՒՆԵԱՆ ՃՕՀՆ ՐԱՈՒԼ

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 15 յունվ.

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ
(Օսմ. ոսկին 100 զրուշի հաշուով)

Լոնտրա 3 ամիս, զրշ.	110 3/4 առ	Անգլ. լիր
Փարիզ 3 » Ֆր.	22,72 1/2 առ	Օսմ. լիր

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմ. քօնս. փոցուելցու (գ. կ.)	12,26
բացուելցու	12,25
կէս օրէն	12,25
Եգիպտ. միաց. բաց. ոսկի	78, 7
	Անգլ. լիր
Սօսիէթէ ժէնէրալ 6 0/0	5,15
» Օթոման	4,
Կ. Պոլսոյ Պանքան	9,
Քրէտի ժէնէրալ 6 0/0 Օսմ. լիր	6,
Փոխ. 1863 (Մութոն) 6 0/0 Ֆր.	73
» 1865 » 6 0/0	71,
» 1869 (Բինար) 6 0/0	63,
» 1872 (Պօն տիւ Թրէզօր)	23.50
» 1873 (Բինար) 6 0/0	58.50
Թուրքիոյ երկաթուղի	53,
Լաւրիում (գ. կ.)	165,
Թրամուէյ Օսմ. լիր	345,
Թզթադրամ »	910
Հէփալէսիք	20
Ըէքօր	—

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ
(Օսմ. ոսկին 100 դրշէն)

	Ղրշ.	
Անգղիական ոսկի	110	8
Գաղղիական »	88	
Բօլ	90	15
Գրեմից	51	25
Գաւառին թուղթ (գարիք)	921	
» արծաթ (նոր)	90	30
Մէճիտիէի տարբերութիւն	108	3
Վեցնոց	104	10
Հինգնոց	104	
Մէթալիք	102	

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 27 յունվ.

Անգղ. Քօնս.	102 3/16
Օսմ. »	11 3/8
Փոխ. 1865	13 1/4
» 1869	12 1/4
» 1871	72
» 1872	22 3/4
» 1873	10 7/8
» 1877	83 3/4
Պանք Օթոման	83
Ռուս. փոխ. 73ի	17 1/8
Եգիպտ. միացեալ	81 7/8
» արտօնեալ	92 1/4
Տայրա Սանիէ	70 7/8
Փոխ. Ռօշիլտ	92 25
Փոխանակագիր Փարիզի վրայ	24,20

Փարիզ 27 յունվ.

Գաղղ. Քօնս. 5 0/0		114·87,60
» » 3 0/0		78·15,
Օսմ. Քօնս.		11·45
Փոխ. 1865	Ֆր.	
» 1869		
» 1873		55
Օսմ. Երկաթուղի		52,12,5
Պանք Օթոման	գ. կ.	701,25
Քրէտի Լիոնէ	գ. կ.	555.
Ռուս. փոխ. 5 0/0 (1877)		88,75
» » Արեւելեան		—
Իտալ. Քօնս.		86,20
Եգիպտ. միացեալ		355,
Փոխանակագիր Լոնտ. վրայ		25,21

Վիէննա 27 յունվ.

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	120,20
Թուրքիոյ երկաթուղի	24,20

ԿԷՍ ՕՐ 6,42

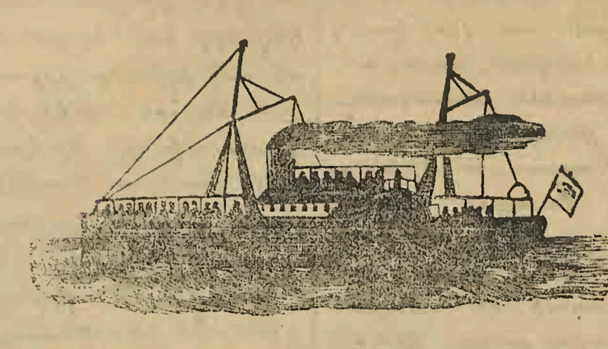

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ
ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ
1883 ՅՈՒՆՎԱՐ 1 ՇԱԲԱԹ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ
ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒՆՎ. 31

ԲՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ — Եւրոպական եզերք

Ժամ		Րոպէ
2	Եէնիմահալլէէն Մէզարպուրնու, Պէօյիւքտէրէ, Թարապիա, Եէնիքէօյ (Եէնիգիւղի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի։)	19
2 35	Եէնիքէօյ. Սթէնիա. Էմիրկ. Պօյաճըքէօյ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. (Առնաւուտգիւղի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի։)	18
3	Ռ. և Ա. Գավագ. Եէնիմահալէ. Մէզարպ. Պէօյիւքտ. Թարապ. Եէնիք. (Եէնիգիւղի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի։)	20
3 50	Եէնիք. Սթէն. Էմիրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. (Պէպէքի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	25
4 30	Եէնիմահ. Մէզարպ. Պէօյիւքտ. Թարապիա. Եէնիք. Սթէն. Էմիրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. Արնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ։	32
7	Եէնիմահ. Մէզարպ. Պէօյիւքտ. Թարապ. Պէյքօզ. Բաշապ. Եէնիք. Էմիրկ. Գանլ. Ա. եւ Ռ. Հիսար, Գանտ. Արնավ. Չէնկ. Պէյլէր. Օրթաք Գուզկ. Պէշիկ. Իւսկ.	4
8 15	Ա. և Ռ. Գավագ Եէնիմահ. Մէզարպ. Պէօյիւքտ. Թարապ. Պէյքօզ, Եէնիք. Էմիրկ. Պօյաճըք. Ռ. Հիսար. Պէպէք. Արնավ. Գուրուչ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթ. (Ուրբաթ օրերը Սթէնեա)	20
10	Մէզարպուրնուէն Պէօյիւքտէրէ. Թարապ. Եէնիք. Էմիրկ. Ռ. Հիսար, Արնավ. Օրթաք. Պէշիկթ.	28

Ասիական եզերք

Ժամ		Րոպէ
2	Պէպէք, Առնավուտք. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ.	32
2 45	Արնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկթաշ։	4
3 15	Պէպէք, Արնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկթաշ Գապաթաշ.	28
4	Առնավուտք. Գուր. Օրթաք. Պէշիկթաշ.	18
4 30	Պէպէք, Արնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկթաշ, Գապաթաշ։	19
10 35	Պէպէքէն ուղղակի կամուրջ։	19

Ասիական եզերք

Ժամ		Րոպէ
1 45	Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Գապաթ.	25
2 15	Պէյքօզ, Բաշապ. Ռ. Փ. մտհալլէ, Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի (Գանտիլլիի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)։	23
2 50	Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իւսկ. (Երկուշաբթի օրերը Իւսկիւտար չպիտի հանդիպի։)	1
3 30	Պէօյիւքտ. Թարապ. Պէյքօզ, Բաշապ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. (Գանտիլլի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի։) Ուրբաթ օրերը Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իւսկ.	17
3 30	Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Գապաթաշ։	21
4 30	Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իւսկ. (Բացի ուրբաթէ)։	23
8 45	Պէօյիւքտ. Պէյքօզ, Բաշապ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իւսկիւտար։ (Ուրբաթ օրերը Ռ. փաշա մահ.)	21
10 25	Վանիքէօյէն ուղղակի կամուրջ։	23

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Եւրոպական եզերք

Ժամ		Րոպէ
3	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Արնավ. Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Եէնիմահ.	32
43 45	Գապաթաշ, Իւսկ. Պէշիկթաշ, Գուզկ. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնվ. Գանտ. Ա. եւ Ռ. Հիսար, Գանլ. Էմիրկ. Եէնիք. Բաշապ. Պէյքօզ. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէզարպ. Եէնիմահ.	4
5 30	Գապաթաշ, Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկ. Սթէն. Եէնիք. Պէյքօզ, Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէզարպ. Եէնիմահ. Գավագլար։	20
6 45	Իւսկիւտար, Պէշիկ. Գուզկ. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնավ. Գանտ. Ռ. Հիսար, Գանլ. Էմիրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւքտ։	21
8 30	Պէշիկ. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Թարապ. Մէզարպ. Պէօյիւքտէրէ։	28
10 30	Պէպէք, Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկ. Սթէն, Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէզարպ. Եէնիմահ։	18
11 10	Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէզարպ. Եէնիմահ։	20
11 25	Պէպէք, Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկ. Սթէն. Եէնիք.	19

Ասիական եզերք

Ժամ		Րոպէ
3 30	Ուղղակի Արնավ.	18
4	» Պէպէք։	19
9 50	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուր. Արնավ. Պէպէք, (Վոսփորի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի։)	19
10 35	Պէշիկթաշ, Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Գուր. Արնավ.	4
11 5	Գապաթաշ, Պէշիկ. Օրթաք. Գուր. Արնավ. Պէպէք (Եէնիքէօյի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)։	1
11 40	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք։	28
12	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ.	25

Ասիական եզերք

Ժամ		Րոպէ
2 45	Իւսկիւտար, Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Գանտ. Ռ. Հիսար, Գանլ. Եէնիք.	25
3 45	Ուղղակի Գանտիլլի (Բացի ուրբաթէ)։	
5 40	Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. (Գավաքի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի։)	25
10 15	Օրթաք Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշապ. Պէյքօզ Մէզարպ. Ռ. և Ա. Գավագ։	17
10 50	Իւսկ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. (Պէյքօզի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)։	21
11 10	Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլըճա Ռ. փ. մահ. Բաշապ. Պէյքօզ։	23
11 40	Գապաթաշ, Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք։	32

Ուրբաթ օրերը ժամ 4 1/4ին պիր շոգենաւ մը կամուրջէն ելնելով Իւսկիւտար, Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Ռ. փ. մահ. Բաշապ. հանդիպելով Պէյքօզ պիտի երթայ, եւ ժամ 5 3/4ին Պէյքօզէն պիտի ելնէ Եէնիք. Էմիրկ. Գանլ. Ռ. Հիսար, Գանտ. Արնավ. Պէյլ. Օրթաք. Պէշիկթաշ Իւսկ. հանդիպելով կամուրջ պիտի վերադառնայ։